

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Právní úprava podání v civilním procesu

Veronika Bačíková

Plzeň 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na zadané téma **Právní úprava podání v civilním procesu** vypracovala zcela samostatně. Veškeré citace použitých zdrojů jsou v textu práce viditelně označeny, citovány v poznámkách pod čarou a uvedeny v seznamu použité literatury, komentářové literatury, zákonů a judikatury.

Plzeň 2021

.....

Veronika Bačíková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Miloslavě Wipplingerové, Ph.D., LL.A. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování této práce.

Seznam použitých zkratk

EIÚkon – zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

EŘ – zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)

IZ – zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Listina – usnesení Předsednictva České národní rady č. 2/1993 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

SOP – zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

Úmluva – Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

Ústava – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

ZSS – zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů

Obsah

Úvod.....	8
1. Procesní úkony soudu a účastníků řízení	12
1.1. Civilní proces	12
1.2. Civilní právo procesní	13
1.3. Soudní moc.....	15
1.3.1. Soudy.....	16
1.3.3. Soudci.....	17
1.4. Účastníci řízení.....	17
1.4.1. Způsobilost být účastníkem řízení.....	17
1.4.2. Procesní způsobilost.....	20
1.4.3. Zastoupení	22
1.5. Procesní úkony	24
1.6. Procesní úkony soudu.....	25
1.6.1. Rozsudek, usnesení a platební rozkaz	26
1.7. Procesní úkony účastníků řízení.....	28
2. Podání a jeho druhy.....	29
2.1. Pojem podání.....	29
2.2. Podání, kterým se zahajuje řízení.....	31
2.2.1. Žaloba.....	32
2.3. Podání, kterým se nezahajuje řízení.....	33
2.3.1. Námitka podjatosti soudce	33
2.3.2. Vyjádření k žalobě na základě výzvy soudu	34
2.3.3. Návrh na provedení důkazu.....	35
2.4. Podání dispoziční a prosté.....	35
2.4.1. Změna žaloby	36
2.4.2. Prosté podání	37
2.5. Podání účinné a neúčinné	38

2.6. Podání přípustné a nepřípustné.....	39
2.7. Podání vedlejšího účastníka řízení	39
2.8. Podání osob zúčastněných na řízení	40
3. Forma podání.....	41
3.1. Podání jako formální úkon účastníků řízení.....	41
3.2. Písemné podání.....	42
3.2.1. Listinná forma písemného podání	42
3.2.2. Elektronická forma písemného podání	43
3.2.2.1 Kvalifikované elektronické podání	44
3.2.2.2. Prosté elektronické podání a telefaxové podání	45
3.3. Ústní podání do protokolu.....	45
3.4. Ostatní úkony účastníků a dalších osob činěné vůči soudu.....	47
3.5. Podání na nosičích dat.....	47
4. Náležitosti podání.....	49
4.1. Obecné náležitosti podání	49
4.1.1. Kterému soudu je určeno.....	49
4.1.2. Kdo je činí	50
4.1.3. Které věci se týká	50
4.1.4. Co sleduje	50
4.1.5. Podpis a datování.....	51
4.2. Zvláštní náležitosti podání.....	51
4.2.1. Náležitosti žaloby	52
4.2.2. Náležitosti námítky podjatosti.....	57
5. Vadné podání.....	59
5.1. Druhy vad podání	60
5.1.1. Neúplnost podání.....	61
5.1.2. Nesrozumitelnost podání.....	61
5.1.3. Neurčitost podání	62

5.2. Odstraňování vad podání.....	62
5.2.1. Úloha soudu při odstraňování vad podání.....	65
5.2.2. Důsledky neodstranění vad podání.....	67
5.2.3. Nedostatek podmínek řízení.....	68
5.2.4. Nedostatek aktivní či pasivní věcné legitimace	71
Závěr.....	73
Resumé	77
Seznam zdrojů	78
Literatura	78
Právní předpisy.....	79
Judikatura	80

Úvod

Téma mé diplomové práce zní Právní úprava podání v civilním procesu. Uvedené téma jsem zvolila pro význam podání jako procesního úkonu účastníka civilního soudního řízení. Ve své práci se budu zabývat právní úpravou úkonů účastníků řízení, které činí vůči soudu mimo přímý kontakt s ním, což znamená mimo jednání či jiný soudní rok. Důležitost právní úpravy podání v civilním řízení spatřuji ve skutečnosti, že osoba obracející se na soud musí dodržet formu a obsahové náležitosti podání, aby tímto podáním vyvolala při komunikaci se soudem „na dálku“ zamýšlené účinky. Právní úprava podání a její srozumitelnost je tedy významná nejen pro odbornou veřejnost, ale také pro každou osobu, která se ocitne v kontaktu s občanskoprávním řízením, ať už se obrátí na soud jako žalobce nebo je žalovaná, či jinak zúčastněná na civilním řízení. Chci se věnovat právní úpravou stanovenými možnými formami a nutným obsahem podání tak, aby účastník civilního řízení podáním dosáhl zamýšleného účelu. Budu při tom rozlišovat zejména podání, kterým se zahajuje řízení a podání, jímž se řízení nezahajuje, dále podání ve věci samé, podání dispoziční a ostatní podání. Těžiště mé práce spatřuji v uceleném výkladu o náležitostech podání, kterým se zahajuje řízení, o možných vadách podání a způsobu jejich odstraňování. Věnovat se chci úloze soudu při poučování účastníka řízení o vadách podání a o tom, jak vady odstranit, dále důsledkům neodstranění vad. To vše v souvislosti s právem na spravedlivý proces a přístup k soudu podle čl. 36 Listiny. Použiji související judikaturu Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR.

Čerpat chci z platné právní úpravy, komentářové literatury, učebnic občanského práva procesního a judikatury Ústavního soudu ČR, Nejvyššího soudu ČR a ESLP. Vzhledem k nedostupnosti literatury zabývající se přímo tématem právní úpravy podání v civilním procesu, budu vycházet především z textu zákona a aktuální komentářové literatury, včetně soudcovského komentáře a judikatury. Ve své práci budu používat metodu deskripce a analýzy celkové právní úpravy podání v civilním procesu, metodu syntézy jejich jednotlivých částí v celek, jenž by měl být funkční, komparaci právní úpravy některých druhů podání podle jejich významu v civilním procesu. Jen pro doplnění tématu chci čerpat z údajů zveřejněných Ministerstvem spravedlnosti České republiky k zodpovězení otázky, zda a jak se v souvislosti s pandemií onemocnění Covid-19 v roce 2020 oproti roku

2020 změnil počet a podoba písemné formy podání, jimiž se zahajuje řízení, počet řízení skončených odmítnutím podání pro neodstranění vad a pro úplnost celkový počet skončených řízení zahájených podáním návrhu na zahájení řízení, návrhu na vydání platebního rozkazu a elektronického platebního rozkazu. Konkrétně mě zajímá, zda v důsledku omezení způsobených pandemií bylo učiněno méně podání zahajujících řízení v listinné podobě a více podání v elektronické podobě, zda případně v důsledku omezenější faktické možnosti dosáhnout na služby advokáta bylo soudům doručeno více nejasných podání a zda bylo více podání soudy odmítnuto. Předpokládám, že k nastíněným změnám pandemická situace v roce 2020 vedla. Jsem si přitom vědoma, že návrhy na zahájení řízení učiněné v určitém roce, mohou být soudem posuzovány a rozhodnuty až v letech následujících. Zároveň vycházím z faktu, že do statistických údajů za rok 2020 by se významně neměly promítnout jiné skutečnosti než ty způsobené pandemií, protože v daném období nedošlo k jiným podstatným faktickým ani právním změnám.

Svou práci jsem rozdělila do pěti kapitol a tyto dále dělím podle souvisejícího obsahu do podkapitol.

V první části práce nazvané Procesní úkony soudu a účastníků řízení se budu věnovat stručnému vymezení pojmů civilního procesu a civilního procesního práva. Dále se budu v samostatných podkapitolách věnovat procesním úkonům soudu, jimiž je soudní řízení vedeno a skončeno. Následně se budu věnovat procesním úkonům účastníků řízení, kteří těmito úkony rozhodují o tom, kdo bude účastníkem řízení a co bude předmětem řízení, ale také například o tom, zda v řízení bude rozhodováno o místní příslušnosti soudu, o podjatosti soudce, o osvobození od soudních poplatků, zda bude vydána výzva k odstranění vad podání a podobně. Vysvětlím, že účastníci řízení svými úkony vyvolávají následující úkony soudu, disponují předmětem řízení a ovlivňují vydání procesních i závěrečných rozhodnutí soudu. Zmíním se také o úkonech osob zúčastněných na řízení. Pokusím se porovnat, zda v roce 2020 v důsledku pandemické situace účastníci učinili více či méně návrhů na zahájení řízení a zda soudy vydaly více či méně rozhodnutí, kterými se řízení končí, a to oproti předchozímu roku 2019.

Ve druhé části práce nazvané Podání a jeho druhy se budu zabývat otázkou, co je podání v civilním řízení a jaké jsou jeho druhy, zejména pak jejich rozlišením

na podání zahajující řízení, podání dispoziční, podání ve věci samé a podání ostatní. Zaměřím se přitom na žalobu a z ostatních podání na námitku podjatosti.

Ve třetí části nazvané Forma podání se budu zabývat možnými formami podání, tedy podáním učiněným písemně v listinné podobě, elektronické podobě a telefaxem. Uvedu, zda praxe připouští jinou než zákonem stanovenou formu komunikace se soudem na dálku. Dále se vyslovím k nutnosti doplnění některých forem podání v zákonem stanovené lhůtě písemně či doložením originálu podání a důsledky nedoplnění podání ve smyslu jeho neúčinnosti. Uvedu, zda se mi podařilo porovnat, jestli se v roce 2020 v důsledku pandemické situace a z ní vyplývajícího omezení kontaktů mezi lidmi a úředních hodin podatelen soudů a České pošty, s.p., změnila podoba písemné formy podání, konkrétně poměr mezi listinnou a elektronickou podobou písemné formy podání, jimiž se zahajuje řízení, oproti předchozímu roku 2019.

Ve čtvrté části nazvané Náležitosti podání se budu věnovat obecným náležitostem, které musí obsahovat každé podání adresované soudu v civilním sporném nalézacím řízení a následně dalším zákonem stanoveným náležitostem některých druhů podání, jimiž se zahajuje řízení, především žalobou, návrhem na vydání platebního rozkazu, odvoláním a dovoláním, případně se jimi disponuje s předmětem řízení, ve smyslu změny žaloby a částečného či úplného zpětvzetí žaloby. Uvedu, zda a jak se liší náležitosti podání v řízení podle zákona o zvláštním řízení soudním.

V páté části s názvem Vady podání, se budu zabývat absencí těch náležitostí podání, které zákon pro určitý druh podání vyžaduje a jejichž nedostatek činí podání vadným. Vysvětlím, v čem mohou vady podání spočívat a jak se jednotlivé vady podání odstraňují. Popíšu úlohu soudu při odstraňování vad podání, náležitosti výzvy soudu k odstranění vad podání, důsledky nesprávně formulované výzvy soudu, přiměřenosti lhůty k odstranění vad podání, to vše v souvislosti s právem na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny a ve světle judikatury Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR. Snažím se přitom upozornit na zásadní rozhodnutí, která mají co nejširší dopad, tedy týkající se velkého počtu účastníků řízení, rozhodnutí aktuální a po právní stránce řešící zajímavé otázky, vyjasňující výklad a nutný způsob aplikace zákona. Vysvětlím rozdíl mezi vadami podání, nedostatkem procesních podmínek řízení a nedostatkem aktivní či pasivní věcné legitimace.

Pokusím se porovnat, zda se v roce 2020 oproti roku 2019 v důsledku pandemické situace změnil počet nejasných návrhů na zahájení řízení adresovaných soudům prvního stupně a s tím související počet odmítnutých podání pro neodstranění vad.

V závěrečné části chci shrnout své poznatky získané během této práce, zejména se chci vyjádřit k otázce, zda je či není civilní soudní řízení ve směru komunikace účastníka řízení se soudem na dálku příliš formálním procesem, nakolik je pro člověka nadaného průměrnou inteligencí snadné či naopak složité učinit podání v předepsané formě se všemi náležitostmi, zda úskalí spočívá spíše ve formě či náležitostech podání. Chci uvést své poznatky o úloze soudu v procesu odstraňování vad podání.

1. Procesní úkony soudu a účastníků řízení

Před rozborem procesních úkonů soudu a účastníků řízení považuji za potřebné uvést, co obecně chápeme pod pojmy civilní proces a civilní právo procesní, abych procesní úkony mohla zařadit do rámce civilního procesu, regulovaného civilním právem procesním. Stejně tak stručně vysvětlím pojmy soudní moci, soustavy soudů a účastníků řízení, aby bylo patrné, koho či co lze pod tyto pojmy zahrnout.

1.1. Civilní proces

„Civilní proces je souborem právních vztahů vznikajících mezi soudem, účastníky řízení, případně dalšími osobami zúčastněnými na řízení. Tyto vztahy vznikají na základě civilního práva procesního.“¹

Civilní proces je tedy právními normami upravený souhrn procesních úkonů procesních subjektů, kterými jsou především soud a účastníci řízení. Tyto procesní úkony ovlivňují průběh soudního řízení. Typickým procesním úkonem soudu je rozhodnutí a typickým procesním úkonem účastníka řízení je podání.²

Nejvýznamnějšími druhy civilního procesu jsou řízení nalézací, v němž se subjektivní právo zjišťuje a řízení vykonávací či exekuční, v němž se zjištěné právo vynucuje. Dalšími druhy civilního procesu je například řízení podle části páté OSŘ ve věcech, v nichž dříve rozhodoval správní orgán, řízení insolvenční a rozhodčí.³ S ohledem na téma mé práce jsem se rozhodla věnovat převážně spornému řízení nalézacímu, jenž považuji z hlediska právní úpravy podání za stěžejní. Podstatou nalézacího soudního řízení je zjistit skutkový stav věci prostřednictvím dokazování a aplikací právní normy na zjištěný skutkový stav rozhodnout o právech a povinnostech účastníků řízení.⁴ Jinak lze rozlišit druhy civilního procesu na řízení

¹ ŠTEVČEK in SVOBODA, Karel; TLÁŠKOVÁ, Šárka; VLÁČIL, David; LEVÝ, Jiří; HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 1

² WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 35

³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 51

⁴ ŠTEVČEK in SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ, Renáta; HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 4

sporné, upravené ustanoveními OSŘ a řízení nesporné, upravené převážně ustanoveními ZŘS.

Jak jsem uváděla výše, chci se zaměřit na nalézací fázi civilního procesu, zejména na sporné řízení před soudy prvních stupňů, což jsou převážně soudy okresní, neboť zde vidím významný prostor pro činění procesních úkonů účastníků řízení ve formě podání. Jakkoliv jsem si vědoma významu řízení odvolacího a dovolacího, jeví se mi, že k nejpočetnějším či nejintenzivnějším procesním úkonům ze strany účastníků, a tedy i k podáním, dochází právě v řízení v prvním stupni. Je to podle mého názoru dáno tím, že řízení nalézací ve fázi odvolacího a zejména dovolacího řízení, jsou procesními předpisy omezena o mnohé instituty civilního práva procesního, například v řízení odvolacím není přípustné až na výjimky uplatňovat skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně a v řízení dovolacím se věc přezkoumává jen po právní stránce, nikoli stránce skutkové.⁵

1.2. Civilní právo procesní

Právní normy upravující civilní proces jsou normami práva procesního, které tvoří samostatné odvětví práva veřejného, přestože zpravidla poskytuje ochranu soukromoprávním vztahům. Pojmy civilní proces a civilní právo procesní mají rozdílný obsah, civilní proces je primárním pojmem, jedná se o jeden ze základních právních institutů, naproti tomu civilně procesní právo znamená právní úpravu tohoto procesu.⁶ Prameny procesního práva nacházíme především v předpisech národní povahy. Právní normy jiných než národních předpisů jsou u nás aplikovány formou obecných principů ovládajících soudní řízení, nebo v případě řízení s mezinárodním prvkem jsou aplikovány normy mezinárodního práva procesního, obsažené v mezinárodních úmluvách, nebo normy unijního práva. Pokud jde o aplikaci jiných než národních řízení před českými soudy, zde je pramenem civilně procesního práva Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, v níž je v čl. 6 upraveno právo na spravedlivý proces. Na ústavní úrovni jsou pramenem civilního práva procesního Ústava České republiky

⁵ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 516

⁶ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 44

– ústavní zákon č. 1/1993 Sb. a Listina základních práv a svobod – ústavní zákon č. 2/1993 Sb.⁷

V našem platném právu je základní procesní normou zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, jenž je vzhledem k ostatním předpisům upravujícím civilní proces *lex generalis*. Nabyl účinnosti 1. 4. 1964 a dosud nebyl rekonfigurován, ale byl mnohokrát novelizován. Významná je především novelizace provedená zákonem č. 519/1991 Sb., účinná od 1. 1. 1992, jejímž cílem bylo reagovat na politické a společenské změny nastolené v listopadu 1989, tedy odstranit nejzásadnější projevy socialistického soudnictví z civilního práva procesního. Novelizace provedená zákonem č. 30/2000 Sb., účinná od 1. 1. 2001, posílila rozlišení sporného a nesporného řízení, do sporného řízení zavedla prvky znamenající větší odpovědnost účastníků řízení za jeho výsledek, jako je např. kvalifikovaná výzva k vyjádření podle § 114b OSŘ. Novelizace provedená zákonem č. 7/2009 Sb., účinná od 1. 7. 2009, posílila prvky sporného řízení, zavedla koncentraci všech sporných řízení a sankci pro žalobce za nedostavení se k přípravnému řízení ve smyslu zastavení řízení. Podstatnou byla takzvaná harmonizační novela č. 293/2013 Sb., účinná od 1. 1. 2014, přijatá v souvislosti s nabytím účinnosti zák. č. 89/2012, občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014. Jejím cílem bylo zabezpečit účinnou aplikaci nových norem hmotného práva a osamostatnění úpravy nesporných a zvláštních řízení, zjednodušila také úpravu věcné příslušnosti a zavedla řízení o právu z rušené držby.⁸ Ustanovení občanského soudního řádu upravují procesní postup ve všech fázích sporného civilního řízení, tedy řízení, jehož předmětem jsou spory vyplývající z ustanovení civilního práva hmotného, zejména občanského, obchodního a pracovního, počínaje činností soudu před zahájením řízení, řízením nalézacím a vykonávacím. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštním řízení soudním, pak nabyl účinnosti 1. 1. 2014. Tento zákon upravuje nesporná a některá zvláštní řízení, z občanského soudního řádu převzal zejména úpravu řízení o svéprávnosti, o pozůstalosti, o vyslovení přípustnosti převzetí a držení v ústavu zdravotnické péče, řízení ve věcech manželských, osvojení a péče o nezletilé. Zákon o zvláštním řízení soudním je vůči občanskému soudnímu řádu zákonem speciálním. Na otázky, které nejsou v upraveny v zákoně o zvláštním

⁷ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ, Renáta; HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 12

⁸ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ, Renáta; HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 13

řízení soudním, se podpůrně použijí ustanovení občanského soudního řádu, což platí i pro úpravu procesních úkonů soudu a účastníků řízení. Ustanovení v zákoně o zvláštním řízení soudním upravená, stojí vedle úpravy v občanském soudním řádu a doplňují ji, například ustanovení o předběžných opatřeních.⁹

Mezi civilním právem procesním a civilním právem hmotným jsou funkční vazby, respektive funkční závislost. Procesní právo by bylo bez práva hmotného bezvýznamné. Hmotné právo se může bez práva procesního realizovat, ale procesní právo bez podnětu vycházejícího z ohrožení nebo narušení hmotného práva nikoli. Základní normou hmotného práva civilního je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dalšími prameny civilního práva procesního jsou zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), upravující alternativní řízení vedle soudního výkonu rozhodnutí. Dále zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), regulující postup při zjištění a řešení úpadku. Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, upravuje řízení před rozhodci jako alternativu k soudnímu řízení. Další související zákony považujeme za prameny regulující soudnictví a patří sem zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých zákonů (zákon o soudech a soudcích), zákon č. 7/2002 Sb. o kárné odpovědnosti soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, zákon č. 85/1996 o advokacii, zákon č. 358/1992 Sb. o notářích a jejich činnosti (notářský řád) a zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.¹⁰

1.3. Soudní moc

Soudní moc je na základě ústavního pořádku jednou ze tří složek státní moci, spolu s mocí zákonodárnou, svěřenou zákonodárnému sboru sestávajícímu z poslanecké sněmovny a senátu a mocí výkonnou, svěřenou vládě. Stát vykonává soudní moc prostřednictvím soustavy soudů. Soudy jsou oprávněny rozhodovat o právech a povinnostech účastníků řízení. Dále budu hovořit o soudní moci a soustavě soudů z pohledu civilního procesu.

⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 32

¹⁰ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ, Renáta; HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 11

Právo na soudní ochranu vyplývá z čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, dle kterého má každý právo na projednání své záležitosti nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, a to spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě. Ústavní základ práva na soudní ochranu je dán v ustanoveních čl. 2 a čl. 81-96 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky a čl. 36 odst. 1, ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod, dle kterého se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Pokud se vrátíme k právě uvedenému, pak vidíme, že Listina hovoří o právu domoci se svého práva u soudu „stanoveným postupem“, tedy postupem daným předpisy civilního práva procesního.

Základní zákonnou normou upravující soustavu soudů, zásady jejich činnosti a postavení soudců je zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Úvodní ustanovení § 1 - § 7 ZSS je promítnutím ústavních zásad do zákona, když se zde zejména uvádí, že soudnictví vykonávají nezávislé soudy, které pokud jde o civilní řízení, projednávají a rozhodují spory podle zákonů v civilním soudním řízení, že podle ustanovení zákona o řízení před soudy rozhoduje senát nebo samosoudce, přičemž v rozsahu stanoveném vyhláškou Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro krajské a okresní soudy, se na rozhodovací činnosti soudů podílejí justiční čekatelé, asistenti soudců, vyšší soudní úředníci, soudní tajemníci a soudní vykonavatelé. V § 4 ZSS je zakotvena rovnost všech před soudem, v § 5 ZSS je upraveno právo každého na projednání a rozhodnutí jeho věci stanoveným způsobem a bez zbytečných průtahů a § 6 ZSS stanoví povinnost projednání věci veřejně.

1.3.1. Soudy

Soud je v civilním řízení nadán rozhodovací pravomocí svěřenou mu státem, vystupuje tedy jako veřejnoprávní orgán a má vůči účastníkům řízení nadřazené postavení.¹¹ Základní zákonnou normou upravující soustavu soudů, zásady jejich činnosti a postavení soudců je zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

¹¹ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 87

Civilní pravomocí soudu je okruh záležitostí, které soudy projednávají a o nichž rozhodují. Příslušnost soudů určuje, který soud má rozhodovat konkrétní věc. Rozlišujeme příslušnost věcnou, určující, který soud danou věc projednává v prvním stupni. Dále příslušnost funkční, která vymezuje rozsah působnosti jednotlivých stupňů soudní soustavy při projednávání téže věci, tedy který soud rozhoduje v prvním stupni, který v řízení odvolacím a dovolacím. Místní příslušnost určuje, který konkrétní soud z věcně příslušných soudů má věc projednat a rozhodnout o ní. Obecná místní příslušnost je daná obecným soudem účastníka, proti němuž návrh směřuje. Dále rozlišujeme v určitých případech příslušnost danou na výběr či výlučnou. Věcná, funkční a místní příslušnost je upravena v ustanoveních OSŘ a ZŘS. Stejně tak je zde upravena možnost delegace věci jinému soudu z důvodu nutnosti, kdy jsou například vyloučeni z rozhodování pro poměr k věci všichni soudci příslušného soudu, nebo delegace z důvodu vhodnosti, kdy je důvodný předpoklad, že soud, jemuž byla věc delegována, by ji mohl rozhodnout hospodárněji a efektivněji.¹²

1.3.3. Soudci

ZSS rovněž stanoví nároky na osoby, které mohou vykonávat funkci soudce. Soudcem může být ustanoven státní občan České republiky, který je plně svéprávný a bezúhonný, dosáhl věku třiceti let a řádně ukončil vysokoškolské magisterské vzdělání v oboru práva na vysoké škole v České republice, složil justiční zkoušku, za kterou se považuje též advokátní, notářská a exekutorská zkouška, případně vykonával funkci soudce Ústavního soudu po dobu dvou let, a podle § 60 ZSS musí se svým jmenováním a přidělením k určitému soudu souhlasit.

1.4. Účastníci řízení

1.4.1. Způsobilost být účastníkem řízení

„Způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má právní osobnost; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.“ jak stanoví § 19 OSŘ.

Účastníkem řízení je ten, o jehož právech a povinnostech je v řízení jednáno a rozhodováno. V řízení vystupuje vždy alespoň jeden účastník. Tak tomu bude například v nesporném řízení o svéprávnosti. Ve sporném řízení vystupují zpravidla

¹² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 74-76

dva účastníci řízení, přitom jak na straně žalující, tak na straně žalované může být účastníků více. Způsobilost být účastníkem řízení je procesní podmínkou, která musí být splněna v okamžiku zahájení řízení, její nedostatek nelze odstranit a soud musí takovéto řízení právě pro nenaplnění podmínek řízení zastavit. Splnění této podmínky musí trvat po celou dobu řízení. Pokud účastník v průběhu řízení ztratí způsobilost být účastníkem řízení, musí soud na tuto situaci reagovat. Účastenství na řízení není podmíněno tím, aby účastníci byli nositeli hmotněprávní legitimace. Žalobce nemusí být věřitelem z hmotněprávního vztahu, účastníkem řízení se stává již tím, že to o sobě tvrdí a podá žalobu. Stejně tak žalovaný nemusí být dlužníkem, protože účastníkem řízení se stává tím, že je proti němu podána žaloba. Otázka, zda je žalobce ve věci aktivně legitimován, zda mu tedy svědčí hmotné právo a otázka, zda je žalovaný pasivně legitimován, zda mu tedy svědčí povinnost podle hmotného práva, je předmětem soudního řízení. Je proto důležité, aby soud od počátku řízení věděl, kdo je účastníkem řízení. Pokud účastníci nejsou v žalobě řádně označeni, musí soud tuto vadu žaloby odstranit, aby mohl v řízení pokračovat a jednat právě s účastníkem řízení. Výjimečně v průběhu řízení dochází ke změně osoby účastníka řízení, může se tak stát v důsledku soudem připuštěné záměny účastníků podle ust. § 92 odst. 2 OSŘ, procesního nástupnictví podle § 107, 107a OSŘ nebo rozhodnutí soudu podle ust. § 7 ZŘS. Ztratí-li účastník v průběhu řízení způsobilost být účastníkem řízení a jde-li o řízení, jehož povaha neumožňuje v řízení pokračovat, jako je tomu například v řízení o rozvod manželství, soud musí řízení zastavit. Stejně tak soud řízení zastaví v případě, když účastník ztratí způsobilost být účastníkem řízení, v němž by podle jeho povahy bylo možno pokračovat, ale účastník nezanechá právního nástupce, například fyzická osoba zemře a nezanechá žádného dědice. I osobě odlišné od účastníka řízení přiznává procesní právo určité samostatné postavení, pokud jde o její práva vzniklá za řízení, například znalec má právo na přiznání a zaplacení znalečného za vyhotovení znaleckého posudku podle zadání soudu.¹³

Právní osobnost je pak definována v § 15 odst.1 OZ, jako způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, přičemž práva může mít a vykonávat jen osoba a jen po osobě lze plnění povinností vymáhat podle § 17 odst. 1 OZ. Občanský zákoník v § 18 také uvádí, že osoby jsou fyzické nebo právnické a stát

¹³ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 131

se v oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu, stejně tak obce a vyšší územní samosprávné celky.

Způsobilost být účastníkem řízení, tedy mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, vyplývá z právní osobnosti, jak je definována v § 15 OZ, je ale širší, protože ji zákon může přiznat i tomu, kdo právní osobnost nemá. Právní osobnost tedy mají osoby fyzické a právnické. Fyzické osoby mají právní osobnost od narození do smrti, zákon ji přiznává i nenarozenému dítěti, narodí-li se živé. Právnická osoba je organizovaný útvar, o němž zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uznává. Právnická osoba má právní osobnost od svého vzniku do zániku. Právnická osoba vzniká především dnem zápisu do veřejného rejstříku, kterým jsou spolkový rejstřík, nadační rejstřík, rejstřík ústavů, rejstřík společenství vlastníků jednotek, obchodní rejstřík a rejstřík obecně prospěšných společností. Takto typicky vznikají právnické osoby soukromého práva. Právnickými osobami vznikajícími zápisem do rejstříku jsou také církve, náboženské společnosti a jejich svazy. Právnická osoba zřízená zákonem vzniká účinností zákona nebo pozdějším datem v tomto zákoně uvedeným. Takto bývají zřizovány právnické osoby veřejného práva, například Česká televize a Český rozhlas. Omezení právní osobnosti právnické osoby může vyplývat z hmotného práva, kdy například právnická osoba nemůže uzavřít manželství, uznat otcovství apod. Tato skutečnost se ale nepromítá do procesní roviny, což znamená, že právnická osoba má způsobilost být účastníkem řízení i o těch právech a povinnostech, jejichž nositelem podle hmotného práva být nemůže, nedostatek hmotněprávního základu není nedostatkem podmínky řízení, ale následně se projeví zamítnutím žaloby. Stejně to platí ohledně právnických osob veřejného charakteru. Stát je z pohledu procesního práva podle ust. § 21 OZ právnickou osobou, tedy osobou mající právní osobnost, jeho organizační složky jako ministerstva právní osobnost nemají. Právní osobnost mají rovněž obce a vyšší územně samosprávné celky. Nad rámec právní osobnosti přiznává zákon způsobilost být účastníkem řízení například státnímu zastupitelství podle § 35 OSŘ a Úřadu pro zastupování státu podle § 35a OSŘ.¹⁴

¹⁴ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 66-77

1.4.2. Procesní způsobilost

Procesní způsobilost je upravena v § 20 odst. 1 OSŘ, charakterizujeme ji jako schopnost vystupovat před soudem jako účastník samostatně nebo prostřednictvím zvoleného zástupce, tedy schopnost vykonávat samostatně svá procesní práva a povinnosti. Zákon stanoví, že každý může samostatně jednat před soudem v rozsahu, v jakém je svéprávný. Fyzické osoby nabývají plné svéprávnosti dovršením věku 18 let, od tohoto dne jsou také plně procesně způsobilé, mohou tedy samostatně činit procesní úkony. Plnou procesní způsobilost lze nabýt i dříve uzavřením manželství nebo přiznáním svéprávnosti soudem. Nezletilí mají procesní způsobilost v rozsahu, v jakém jsou svéprávní, tedy v rozsahu odpovídajícím jejich rozumové a volní vyspělosti. Osoby omezené ve svéprávnosti mohou samostatně vystupovat v řízení v rozsahu, v němž omezeny ve svéprávnosti nejsou. Procesní způsobilost fyzické osoby zaniká její smrtí.¹⁵ Občanský zákoník v § 4 odst. 1 předpokládá, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to od ní může každý v právním styku očekávat.

U právnické osoby jako účastníka řízení je zkoumání její procesní způsobilosti složitější než u osoby fyzické, protože právnická osoba může vznikat na základě více právních skutečností. Jak jsem uváděla výše, u soukromoprávních právnických osob včetně církví a náboženských společností bude den vzniku typicky dnem zápisu do veřejného rejstříku, u veřejnoprávních právnických osob bude den vzniku typicky den účinnosti zákona zřizujícího tuto právnickou osobu nebo pozdější den uvedený v tomto zákoně. Právnická osoba má právní osobnost od svého vzniku do zániku.¹⁶ Před rekonstrukcí občanského práva byla otázka procesní subjektivity právnických osob zodpovídána Drápalem jednoznačně tak, že u právnických osob je dána procesní způsobilost od jejich vzniku do jejich zániku s tím, že nedostatek procesní způsobilosti může nastat v případě, kdy není žádná osoba, která by za právnickou osobu mohla jednat a vystupovat před soudem, nebo je sporné, kdo je touto osobou.¹⁷ Od doby účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, tedy ode dne 1. 1. 2014 nastaly ohledně procesní způsobilosti

¹⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 10

¹⁶ § 118 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

¹⁷ DRÁPAL in BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 77

právnických osob výkladové problémy, jež nespočívají pouze v odpovědi na otázku, kdy právnická osoba vzniká a zaniká. Právní úprava platná do 31. 12. 2013 přiznávala právnickým osobám procesní subjektivitu od jejich vzniku do zániku, ale nyní platná úprava vychází z tzv. teorie fikce právnických osob. V souladu s touto teorií hmotné právo popírá schopnost právnické osoby jednat sama za sebe a jednání za ni je založeno pouze na konstrukci zastoupení. Odborné názory se v otázce procesní způsobilosti právnických osob liší, podle některých právnická osoba nemá svéprávnost (např. Bezouška 2014), podle jiných se svéprávnost právnické osoby stanovuje jako výsledek přiřítání svéprávnosti fyzických osob, které jsou oprávněny za právnickou osobu jednat. Všechny teorie shodně vycházejí z toho, že za právnické osoby jednají podle ust. § 21 OSŘ osoby fyzické, a protože pouze člověk dokáže projevit svou vůli, kloní se k závěru, že je možno svéprávnost přiřítat pouze člověku, nikoli právnické osobě. Ust. § 20 OSŘ spojuje procesní způsobilost pouze se svéprávností, tu právnické osoby nemají, proto je za přijatelnější považována teorie, že procesní způsobilost právnické osoby kopíruje její postavení v hmotném právu, tedy že se procesní způsobilost odvíjí od svéprávnosti osob, jenž za právnickou osobu jednají. Střet různých pojetí procesní způsobilosti právnické osoby je spíše sporem akademickým a vede ke stejnému cíli, a tím je nutná existence fyzické osoby, která za právnickou osobu jedná podle § 21 OSŘ.¹⁸

Stát je v soukromoprávních vztazích považován za právnickou osobu podle § 21 OZ, má tedy právní osobnost, není však nadán rozumovou a volní vyspělostí, a proto za něj musí v soudním řízení vystupovat někdo svéprávný. Na stát se nepoužijí pravidla jednání za právnické osoby. Organizační složky jednající za stát i konkrétní osoby jednající jménem státu vyplývají přímo z právních předpisů. Pro soudní řízení platí zásada, že soud zná právo a je pro něj vždy možné určit, kdo za stát jedná. Stát z tohoto důvodu nemůže být procesně nezpůsobilý. Je vždy nezbytné určit správnou organizační složku, která v konkrétním případě bude stát reprezentovat, dále je třeba určit i konkrétní fyzickou osobu, jejíž projevy vůle pak budou považovány za projevy vůle státu. Zde rozlišujeme dva termíny, kdy „vystupovat za stát“ se týká příslušné organizační složky a „jednání jménem státu“, jenž se týká konkrétního jednání oprávněné osoby. Jednání za stát ani jednání

¹⁸ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 88-90

jménem státu není procesním zastoupením. Jménem státu může v konkrétním řízení jednat pouze jedna fyzická osoba. Účastníkem řízení je vždy stát, ne jeho organizační složka. Za stát vystupuje v civilním soudním řízení především Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Ani Úřad pro zastupování státu není zástupcem státu v doslovném smyslu slova, jak by název napovídal. Dále za stát vystupují organizační složky státu příslušné podle zvláštního předpisu. Ust. § 21a OSŘ stanoví, které fyzické osoby za Úřad nebo organizační složky jménem státu jednají.¹⁹

Obce a vyšší územně samosprávné celky jsou právními osobami veřejného práva. Jednání za obec nebo vyšší územní samosprávný celek je stejně jako u právnické osoby a státu zvláštním institutem procesního práva. Za obec nebo vyšší územně samosprávný celek jedná vždy jeden člověk. Tímto orgánem obce je starosta, případně primátor u statutárního města a hlavního města Prahy. Za vyšší územně samosprávný celek, tedy kraj, jedná hejtman. Starosta, primátor a hejtman mohou jednáním za obec, statutární město či kraj pověřit zaměstnance.²⁰

Zákon přiznává způsobilost být účastníkem řízení státnímu zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, za něž rovněž jednají zaměstnanci.²¹

Lze tedy shrnout, že fyzické osoby jednají před soudem samostatně, za právnické osoby včetně státu, obcí a vyšších územně samosprávných celků vždy v civilním soudním řízení jednají fyzické osoby a soud je povinen zjistit na základě jaké skutečnosti tak činí, zda jejich oprávnění vyplývá ze zákona nebo z pověření.

1.4.3. Zastoupení

Podstata zastoupení spočívá v jednání zástupce za zastoupeného, přitom z jednání zástupce vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému. Rozlišujeme zastoupení na základě zákona, na základě plné moci a na základě rozhodnutí.²²

¹⁹ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 102-108

²⁰ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 109-111

²¹ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 66-74

²² JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 160

Zákonné zastoupení se týká fyzických osob, které nemají plnou procesní způsobilost. Jde především o nezletilé osoby, za které jedná jejich zákonný zástupce, nejčastěji rodič, případně opatrovník nebo poručník. Dále jde o osoby, které byly omezeny ve svéprávnosti, za které jedná soudem ustanovený opatrovník.²³

Rozhodnutím soudu může být opatrovník ustanoven fyzické i právnické osobě. V případě fyzické osoby tak soud učiní, je-li nebezpečí z prodlení a tato osoba nemůže před soudem jednat samostatně, pokud je například neznámého pobytu, stížená duševní poruchou nebo dlouhodobou nemocí. Právnické osobě ustanoví opatrovníka v případě, že je zde nebezpečí z prodlení a není zde osoba, která by za právnickou osobu mohla jednat, nebo se vede spor o to, kdo je touto osobou. Opatrovníkem má být ustanovena osoba blízká, pokud se svým ustanovením opatrovníkem souhlasí. Není-li soudu známa taková osoba blízká, může být opatrovníkem ustanoven advokát. Soud může ustanovit procesně způsobilému účastníku řízení zástupce také v případě, že je tento účastník osvobozen od soudních poplatků a o ustanovení zástupce požádá.²⁴

Procesně způsobilý účastník má právo nechat se v soudním řízení zastoupit na základě plné moci zástupcem, kterého si zvolí, čímž realizuje své právo na právní pomoc zaručené článkem 37 odst. 1 Listiny. V téže věci může mít pouze jednoho zástupce. Nejčastěji půjde o zvolení si advokáta, jako osoby oprávněné poskytovat právní pomoc ve všech věcech a specializující se na právní pomoc. Účastník může udělit plnou moc také fyzické osobě způsobilé zastoupení realizovat, pak půjde o obecného zmocněnce. Ve zvláštních případech může být zástupcem zvolen také notář a patentový zástupce. Zástupce si jako účastník řízení může zvolit fyzická osoba, právnická osoba, stát, obec i kraj.²⁵ Vystupuje-li za stát Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, je vyloučeno současné zastoupení státu zástupcem na základě plné moci, a to podle § 22 zákona o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových. Rozlišujeme plnou moc procesní a prostou. Procesní plná moc zmocňuje zástupce k zastupování účastníka pro celé řízení od jeho zahájení do právní moci konečného rozhodnutí. Procesní plnou moc nelze omezit. Advokátovi

²³ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 132

²⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 110

²⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 109-111

Lze udělit pouze procesní plnou moc, je tedy oprávněn činit za účastníka veškeré úkony. Prostá plná moc je zmocněním jen k určitému úkonu, například zastupování u jednoho ústního jednání nebo jiného soudního roku. Prostá plná moc udělená advokátovi je neplatná.²⁶ Zástupce účastníka řízení vystupuje jako osoba zúčastněná na řízení, ale procesní úkony nečiní sám za sebe, ale za zastupovaného účastníka.

1.5. Procesní úkony

Procesní úkony lze definovat jako „... *projev vůle směřující ke vzniku, změně nebo zániku procesně právního vztahu, který je procesními normami předvídan a s nímž procesní normy spojují určité procesní následky.*“²⁷

Procesní úkony soudu a účastníků řízení jsou jedním z pojmových znaků civilního procesu, kterými subjekty civilního procesu ovlivňují průběh soudního řízení. Procesní úkony je třeba odlišovat od právních jednání, jako institutu civilního práva hmotného, kterými se nabývají práva a povinnosti, a to přesto, že některé procesní úkony mají hmotněprávní následky, například doručením žaloby soudu se staví promlčecí lhůta.²⁸

Nejvyšší soud charakterizoval procesní úkony tak, že jde o „... *jednání subjektů řízení – procesních subjektů (soudu, účastníků řízení a dalších subjektů zúčastněných na řízení), které procesní právo předvídá a upravuje a s nimiž spojuje účinky na vznik, změnu nebo zánik procesněprávního vztahu. Jde o úkony, které mají vliv na zahájení, průběh a skončení řízení. Procesní úkon je projevem vůle jednajícího subjektu, pro který je rozhodující samotný projev vůle (navenek), nikoliv vůle sama.*“²⁹

Procesní úkony můžeme dělit podle hlediska kdo je činí, na procesní úkony soudu a procesní úkony účastníků řízení, dále na procesní úkony ve věci samé a ostatní, dále na procesní úkony dispoziční a prosté. Kromě účastníků a soudu mohou činit procesní úkony také osoby zúčastněné na řízení, jako svědci, znalci

²⁶ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 143

²⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 130

²⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 130

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3273/2011

a tlumočníci, ale pouze ve věcech jimi uplatňovaných práv na svědečné, znalečné a odměny tlumočnicka. Smíšeným procesním úkonem je například soudní smír.³⁰

1.6. Procesní úkony soudu

Procesními úkony soudu rozumíme veškerou činnost soudu, kterou soud v jednotlivém řízení vyvíjí od jeho počátku, tedy od zahájení řízení do jeho pravomocného skončení, respektive v případě podání mimořádného opravného prostředku až do právní moci rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku. Soud činí procesní úkony v reakci na procesní úkony účastníka řízení nebo nezávisle na nich. Typickými procesními úkony soudu jsou rozhodnutí a opatření. Nejvýznamnějšími rozhodnutími soudu v civilním procesu jsou rozsudek a usnesení. Rozhodnutí v průběhu řízení soud činí ve formě usnesení, kterým například vyzývá účastníka k odstranění vad žaloby, k zaplacení soudního poplatku, rozhoduje o žádosti účastníka o osvobození od soudních poplatků, o ustanovení zástupce z řad advokátů, rozhoduje o místní a věcné nepřislušnosti, o změně či zpětvzetí žaloby. Nejdůležitějším rozhodnutím ve věci samé je rozsudek, případně rozsudek pro uznání či rozsudek pro zmeškání. Dále jsou jím platební rozkaz, elektronický platební rozkaz, evropský platební rozkaz a směnečný a šekový platební rozkaz a usnesení o schválení smíru účastníků. Opatřeními jsou například předvolání účastníků a svědků k ústnímu jednání, nařízení předvedení k soudu nebo ke znalci, vykázání z jednací síně, uložení pořádkové pokuty. Důležitým úkonem soudu je také doručování písemností, které soud realizuje tzv. „krátkou cestou“ při jednání, zasláním do datové schránky nebo prostřednictvím doručujícího orgánu, účastníka řízení nebo jeho zástupce. Doručujícím orgánem mohou být soudní doručovatelé a exekutoři, justiční stráž a provozovatelé poštovních služeb. V průběhu řízení soudy také činí výzvy, upozornění a sdělení. Procesní úkony činí samosoudce nebo senát, případně předseda senátu. Jednodušší procesní úkony může činit asistent soudce, vyšší soudní úředník, tajemník, justiční čekatel či vykonavatel. Notáři činí úkony soudu jako soudní komisaři v pozůstalostním řízení, obdobně exekutoři v exekučním řízení. O úkonech soudu, při kterých soud jedná s účastníky, provádí dokazování nebo vyhláší rozhodnutí, se sepisuje protokol. Procesní úkony soudu jsou soudem

³⁰ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ, Renáta; HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 76

činěny v budově soudu, výjimečně mohou být činěny jinde, nelze-li je v budově soudu učinit vůbec, např. při provedení důkazu ohledáním na místě ohledávaného pozemku, nebo jen s obtížemi, např. výslech svědka pro nemoc omezeného v pohybu u dožádaného soudu. Pro provedení procesního úkonu soudu převážně nejsou stanoveny lhůty, ale soud musí postupovat tak, aby v řízení nedocházelo ke zbytečným průtahům, které mohou zakládat kárnou odpovědnost soudce a také vést k úspěšnému návrhu účastníka řízení na určení lhůty k provedení procesního úkonu, o němž rozhoduje nadřízený soud. Výjimečně je v OSŘ soudu stanovena lhůta pro provedení procesního úkonu, např. 7 dnů pro rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření, 10 dnů na vyhlášení rozsudku a 30 dnů na doručení vydaného rozhodnutí. Procesní úkony činí soud výslovně, ústně nebo písemně.³¹

1.6.1. Rozsudek, usnesení a platební rozkaz

Rozsudek je zásadní formou rozhodnutí ve věci samé, který soud vydává po projednání věci při ústním jednání a provedení dokazování. Jen výjimečně zákon připouští, aby soud rozhodl ve věci samé bez jednání, a to za souhlasného stanoviska účastníků podle § 115a OSŘ nebo v případě uznání žalobou uplatněného nároku podle § 153 odst. 4 OSŘ. V rozsudku soud rozhoduje o všech právech a povinnostech, které jsou předmětem žaloby a rovněž o náhradě nákladů řízení. Rozsudek se vždy vyhlašuje veřejně.³² Pravomocný rozsudek působí jako nová a adresná norma hmotného práva, protože zakládá novou hmotněprávní skutečnost upravující práva povinnosti účastníků řízení. Na rozdíl od obecných norem hmotného práva, které působí vůči všem, působí jen na účastníky řízení a rovněž na rozdíl od norem hmotného práva je přímo vynutitelná způsobem upraveným procesním právem ve vykonávacím (exekučním) řízení.³³

Rozsudky můžeme dělit z různých hledisek, které uvádím jen stručně. Z hlediska řízení, které vydání konečného rozhodnutí předcházelo, rozhoduje soud rozsudkem a jsou-li splněny zákonné podmínky, může rozhodnout rozsudkem pro uznání podle § 153a OSŘ nebo rozsudkem pro zmeškání podle § 153b OSŘ. Podle obsahu se rozsudky dělí na rozsudky na plnění, na určení a právotvorné. Z hlediska konečného vyřízení věci dělíme rozsudky na mezitímní a konečné. Z hlediska

³¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 159-178

³² HRNČIŘÍK in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 633

³³ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 8

vyčerpání předmětu řízení na rozsudky částečné, rozsudky o celém předmětu řízení, případně rozsudky doplňující. Mezitímním nebo částečným rozsudkem může soud rozhodnout, je-li to v řízení z pohledu procesní ekonomie účelné a připouští-li to charakter řízení. Částečným rozsudkem soud může rozhodnout například o jednom z více uplatněných nároků nebo o nároku vůči jednomu z více žalovaných. Mezitímní rozsudek je účelné vydat v případě, kdy má být postaven najisto základ nároku, kdy až následně po právní moci rozsudku o tom, že nárok je dán, se dále vede řízení o jeho výši. Doplňující rozsudek soud vydává tam, kde opomenul rozhodnout o celém předmětu řízení. Také částečný, mezitímní a doplňující rozsudek musí být vyhlášen veřejně.³⁴

Usnesení je jedna z forem rozhodnutí soudu a používá se tam, kde zákon nestanoví povinnost rozhodnout rozsudkem. Usnesením se nerozhoduje o věci samé, tedy o předmětu řízení, výjimkou je usnesení o schválení smíru účastníků řízení podle § 99 OSŘ. Usnesením může být doplněn i rozsudek, pokud je neúplný ohledně nároku, o kterém by jinak soud mohl rozhodnout usnesením, například o náhradě nákladů řízení. Jinak soud rozhoduje usnesením podle § 167 odst. 1 OSŘ, například o podmínkách řízení, zastavení nebo přerušování řízení, odmítnutí žaloby, změně žaloby, nákladech řízení. Dále soud rozhoduje usnesením o věcech týkajících se vedení řízení, například o výzvě k odstranění vad podání, o osvobození od soudních poplatků, o ustanovení znalce a podobně.³⁵ Soud může ve věci samé rozhodnout také platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem a evropským platebním rozkazem.

Podle údajů zveřejněných Ministerstvem spravedlnosti napadlo okresním soudům v agendě opatrovnické v roce 2019 celkem 46 252 návrhů na zahájení řízení, vyřízeno jich bylo celkem 46 852. V následujícím roce bylo podáno celkem 41 556 návrhů a vyřízeno jich bylo 41 703. Lze tedy zjistit, že v pandemii postiženém roce bylo podáno celkově asi o 5 000 návrhů méně, tuto skutečnost neumím vysvětlit, soudy však vždy vyřídily o něco více řízení, než bylo zahájeno, což lze vysvětlit tím, že v každém kalendářním roce jsou rozhodovány věci zahájené také v období předcházejícím, pozitivně překvapující je to v roce 2020, kdy soudy omezily svou činnost v měsících březnu a dubnu a opětovně v říjnu

³⁴ HRNČIŘÍK in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 633-636

³⁵ HRNČIŘÍK in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 710-713

a listopadu, přičemž opatrovnická řízení probíhají z převážné části v přítomnosti účastníků, která byla v uvedeném období problematická. Podobná zjištění jsem učinila, pokud jde o civilní agendu, v níž v roce 2019 napadlo celkem 299 670 žalob a vyřízeno jich bylo 334 777, z toho skončilo odmítnutím 1 886, v roce 2020 napadlo 286 801 žalob a vyřízeno jich bylo 298 939 a odmítnutím skončilo 1 674 žalob. Snížení počtu řízení zahájených podáním žaloby v civilní agendě (a stejně tak v agendě návrhů na vydání platebního rozkazu), lze vysvětlit nárůstem počtu návrhů na vydání elektronického platebního rozkazu z 302 012 v roce 2019 na 353 366 v roce 2020, přičemž vyřízeno jich bylo obdobné množství, jaké bylo zahájeno. Zde se nepotvrdil můj předpoklad, že soudy v roce 2020 musely nutně v důsledku pandemických omezení vyřídit méně věcí, ani můj předpoklad, že pro omezené možnosti vyhledat odbornou právní pomoc bude v roce 2020 vyšší poměr zahájených a odmítnutých podání.

1.7. Procesní úkony účastníků řízení

„Procesním úkonem účastníka se rozumí jeho projev vůle adresovaný soudu, který směřuje k uplatnění procesních práv, ke splnění procesních povinností nebo k jiným procesním následkům, které s takovým projevem právní předpisy spojují.“³⁶

Procesní úkon, jak vyplývá z povahy věci, lze učinit výslovně, a nikoliv také opomenutím, popřípadě konkludentně. S nečinností účastníka lze spojovat procesní následky jen tam, kde to stanoví zákon, například podle § 101 odst. 4 OSŘ³⁷ půjde o situaci, kdy soud ve výzvě účastníkovi uvede, že nevyjádří-li se k položené otázce v určité soudem stanovené lhůtě, bude soud předpokládat jeho souhlas. Takováto výzva může být použita co do otázek týkajících se vedení řízení, není možno ji položit ve věci samé za účelem zjištění procesního postoje žalovaného.³⁸ Procesní právo je postaveno na zásadě bezformálnosti, což dle § 41 odst. 1 OSŘ znamená, že účastníci mohou činit procesní úkony jakoukoli formou, není-li pro určitý úkon určitá forma předepsána.

³⁶ Drápal in BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 161

³⁷ Drápal in BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 161

³⁸ SVOBODA in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 428-429

2. Podání a jeho druhy

2.1. Pojem podání

Podání je nejčastějším procesním úkonem účastníka řízení. Nejvyšší soud podání definoval takto: „*Podání představuje v občanském soudním řízení procesní úkon, který činí účastník a adresuje ho soudu v době, kdy není v přímém styku se soudem v rámci jednání, přípravného jednání nebo jiného soudního roku. Za podání se pokládá každý projev vůle účastníka adresovaný soudu, ledaže by bylo z jeho obsahu nepochybné, že nesměřuje k uplatnění procesních práv, ke splnění procesních povinností a ani k jiným procesním následkům, jež jsou spojeny s takovým projevem vůle. Podání patří k procesním úkonům, které nelze učinit jakoukoliv (libovolnou) formou.*“³⁹

Ohledně podání účastníků řízení učiněných mimo kontakt se soudem zásadně platí, že pokud projev vůle účastníka řízení má za následek uplatnění procesních práv, změnu, zánik nebo vznik procesních vztahů, je třeba dodržet zákonem stanovenou formu podání.⁴⁰ Jinak soudní praxe i judikatura připouští možnost přijetí telefonické omluvy neúčasti u jednání, tedy formálně neupraveného procesního úkonu.⁴¹ Civilní proces spočívá na zásadě bezformálnosti, pro podání to však neplatí a je třeba dodržet formu stanovenou občanským soudním řádem, jak uvedu níže.

Podání nemusí být vždy návrhem na zahájení řízení, tedy ve sporném řízení žalobou, ale některým procesním úkonem, který účastníci v průběhu řízení činí, například vyjádřením k žalobě, námitkou místní nepřislušnosti, souhlasem s rozhodnutím ve věci bez jednání, návrhem na přerušování řízení, důkazním návrhem, sdělením adresy pro doručování, omluvou, žádostí o odročení jednání a podobně.⁴² Z uvedeného podle mého názoru vyplývá, že podáním není například písemná stížnost žalobce na průtahy v probíhajícím řízení, protože nesměřuje ke

³⁹ Stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. PlsN 1/2015

⁴⁰ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 216

⁴¹ SVOBODA in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 216

⁴² JIRSA in JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 320-321

konkrétním procesním následkům, a to ani přesto, že cílem žalobce je urychlení projednání a rozhodnutí věci.

Obecná právní úprava podání v civilním soudním řízení je zakotvena v ustanovení § 42 OSŘ. Toto ustanovení se nevztahuje pouze na úkony účastníků, ale dopadá na všechna podání učiněná jak účastníky řízení a jejich zástupci, tak osobami zúčastněnými na řízení, např. znalci, tlumočníky a svědky. Následující ustanovení § 43 OSŘ upravující postup při odstraňování vad podání se však týká pouze podání učiněných účastníky řízení. Podání lze učinit jen způsobem stanoveným v § 42 OSŘ pouze pokud jde o podání, která se nezavršují okamžikem dojití soudu, jako je například telefonická omluva.⁴³

Kromě obecných náležitostí musí některá podání obsahovat speciální náležitosti, jež jsou upraveny v občanském soudním řádu samostatně. Formami podání a jeho náležitostmi se budu zabývat v dalších kapitolách této práce.

Podání je procesním úkonem, který účastník činí v době, kdy není se soudem v přímém kontaktu, ale komunikuje s ním „na dálku.“ Ostatní úkony činí účastník vůči soudu přímo při ústním jednání nebo při jiném soudním roku. Procesní úkony posuzuje soud podle jejich obsahu, což znamená, že nevychází z toho, jak je úkon účastníkem označen, ale z toho, co v něm účastník uvádí. Vycházet lze pouze z dostatečně určitě a srozumitelně provedených úkonů. Jestliže z obsahu úkonu nevyplývá, co jím účastník zamýšlel vyjádřit, musí jej soud vyzvat, aby obsah úkonu lépe formuloval nebo aby odstranil vady podání. Procesní úkony nemohou být učiněny podmíněně, k takovým úkonům soud nepřihlíží. Omyl v procesním úkonu nemá právní význam, nevyvolává žádné následky. Důležité je, co účastník svým procesním úkonem projevil. Byl-li jeho úkon dostatečně určitý a srozumitelný, vyvolal procesní následky a dodatečné zjištění, že účastník učinil úkon v omylu, na těchto následcích nic nemění. Procesní úkon lze odvolat jen v případě, že odvolání úkonu dojde soudu nejpozději s učiněným úkonem. Například žalobce poštou zašle soudu zpětvzetí žaloby, následně svůj procesní postoj změní a odvolání procesního úkonu zpětvzetí žaloby doručí přímo na podatelnu soudu nejpozději v době, kdy soudu dojde poštou zaslané zpětvzetí žaloby. Odvolat lze jen úkony, jejichž povaha to umožňuje, kromě zpětvzetí žaloby

⁴³ JIRSA, PAÁLKO, VANČUROVÁ in JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 303-305

jde například o návrh na záměnu účastníků a důkazní návrhy. Na návrhy na zahájení řízení jako je např. žaloba, odvolání a dovolání, se ustanovení o odvolání procesního úkonu nevztahuje, protože je lze vzít zpět, tedy „odklidit z řízení jinak.“⁴⁴

K nepřípustným úkonům účastníka řízení se nepřihlíží podle ust. § 41a odst. 3 OSŘ, ani se o nich nevydává žádné rozhodnutí, je však třeba se s tímto postupem vypořádat v odůvodnění rozhodnutí, pro které bylo nepřihlédnutí k nepřípustnému úkonu právně významné. Nepřípustné je například uplatnění vzájemné žaloby v odvolacím řízení. Pravidlo o nepřihlížení k nepřípustným úkonům se nepoužije u podání, kterými se zahajuje řízení, tedy u žaloby a řádných i mimořádných opravných prostředků.⁴⁵

Účastník tedy v průběhu řízení může využít velice pestrou škálu podání, jimiž ovlivňuje průběh řízení, zejména může podat žalobu, tuto může následně změnit nebo vzít částečně zpět, může vznést námitku podjatosti soudce, vznést námitku místní nepřislušnosti soudu, požádat o osvobození od placení soudních poplatků, může omlouvat svou neúčast u jednání, žádat o odročení jednání, navrhopvat provedení důkazů, podávat odvolání a mimořádné opravné prostředky. Úkony účastníka můžeme dělit podle různých kritérií, například podle toho, zda je jimi zahájeno řízení či nikoliv, zda se týkají předmětu řízení či nikoliv, zda jsou účinné či neúčinné, přípustné či nepřípustné, řádné či vadné. Níže uvedu různé způsoby třídění podání spolu s některými příklady.

2.2. Podání, kterým se zahajuje řízení

Podání, kterým se zahajuje civilní sporné řízení, je žaloba. Odvolací řízení se zahajuje podáním odvolání, které je řádným opravným prostředkem. Dovolací řízení se zahajuje podáním dovolání, jenž je mimořádným opravným prostředkem. Dalšími mimořádnými opravnými prostředky, jejichž podáním dochází k zahájení řízení, jsou žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení.

⁴⁴ Drápal in BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 161-163

⁴⁵ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 211-213

2.2.1. Žaloba

Žaloba je procesním úkonem účastníka, kterým se zahajuje civilní řízení. V nesporném a zvláštním řízení hovoříme o návrhu na zahájení řízení.⁴⁶ Žaloba je základním procesním dispozičním úkonem žalobce, kterým se zahajuje řízení sporné a jímž žalobce uplatňuje právo na soudní ochranu. Žaloba umožňuje přechod od subjektivního práva hmotného do oblasti civilního práva procesního.⁴⁷ Civilní žaloba je tedy procesní úkon, kterým se žalobce obrací na soud s návrhem, aby vůči konkrétnímu žalovanému autoritativně rozhodl. Žalobce se podáním žaloby prostřednictvím soudu obrací také na žalovaného, který může na žalobu reagovat svým podáním poté, co mu bude soudem doručena.⁴⁸ Na základě uvedeného je možno říci, že žaloba je základním a nejvýznamnějším podáním žalobce v nalézacím řízení před soudem prvního stupně. Žalobce údaji uvedenými v žalobě zejména určuje, kdo bude žalovaným a jaký bude předmět řízení. Doručením žaloby soudu je zahájeno civilní sporné řízení. Všechny další procesní úkony soudu a účastníků řízení jsou důsledkem podání žaloby, která vyvolala zahájení řízení. Žaloba musí splňovat formální náležitosti, proto ji můžeme definovat následovně: *„Žaloba je procesními předpisy formalizovaným sdělením účastníka civilního sporu, na jehož základě soud získává právo a povinnost rozhodnout o účastníkem tvrzeném hmotném právu či povinnosti (o předmětu sporu).“*⁴⁹

Žalobou se tedy žalobce může domáhat splnění určité povinnosti, dále určení, zda tady určitý právní vztah, určité právo nebo povinnost je či není, případně rozhodnutí o osobním stavu. Úkolem nalézacího řízení je v rámci žalobou vymezeného předmětu řízení zjistit skutkový stav, aplikovat na něj právní normy a rozhodnout ve věci.⁵⁰

Právní předpisy nestanoví, že skutečnosti uvedené v žalobě musí být pravdivé, proto o tom, nakolik se hmotněprávní realita promítne do žaloby, rozhoduje žalobce uvedením svých žalobních tvrzení a zároveň forma rozhodnutí soudu, neboť v některých případech se rozhodnutí vydává pouze na základě

⁴⁶ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 1

⁴⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 140

⁴⁸ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 194-195

⁴⁹ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 44

⁵⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 179

žalobních tvrzení, nikoli provedeního dokazování. Jde o formy rozhodnutí urychlující soudní řízení na úkor dokazování, čímž může být narušena souvislost mezi hmotněprávním skutkem, žalobními tvrzeními a rozhodnutím ve věci samé. Děje se tak například při rozhodnutí platebním rozkazem nebo rozsudkem pro zmeškání. V každém sporném řízení i v některých řízeních nesporných platí, že soud je vázán tvrzeními uvedenými v žalobě, což znamená, že je povinen zabývat se jen v žalobě vylíčeným skutkem a není oprávněn zjišťovat jiné hmotněprávní skutečnosti. Hmotněprávní realita se v žalobě mění na žalobcova tvrzení, a to do soudního rozhodnutí ve věci samé, čímž mezi účastníky vzniká nový vztah, který je vynutitelný. Objektivní vztah mezi účastníky samozřejmě trvá i nadále.⁵¹

2.3. Podání, kterým se nezahajuje řízení

Podání, kterými se nezahajuje řízení, jsou ta, kterými účastník či jiný podatel komunikuje se soudem, reaguje na výzvy soudu, vznáší námitky podjatosti soudu, vyjadřuje se k podáním protistrany, navrhuje provedení důkazů, bere žalobu či vzájemnou žalobu zpět, vznáší námitky místní či věcné nepříslušnosti soudu a činí návrhy na provedení dokazování, na delegaci věci jinému soudu z důvodu vhodnosti, znalec účtuje znalečné, svědek omlouvá svou neúčast u jednání a podobně.

2.3.1. Námitka podjatosti soudce

Právo vyjádřit se k osobě soudce a přisedícího je zakotveno v ust. § 15a OSŘ a prakticky znamená, že účastník má právo vznést proti těmto osobám námitku podjatosti. O tomto svém právu musí být soudem účastníci poučeni již při přípravě jednání, nejpozději však na začátku jednání ve věci samé, pak je třeba o tom učinit záznam v protokolu o jednání. Soudci a přisedící jsou vyloučeni z projednávání a rozhodování věci dle § 14 odst. 1 OSŘ, jestliže s ohledem na jejich poměr k projednávané věci, účastníkům nebo zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Zákon užívá pojem nepodjatost, přitom problémovým vztahem soudce k věci, účastníkům nebo jejich zástupcům, je jeho podjatost. Podjatostí rozumíme takový vztah soudce k věci v širším slova smyslu, ne tedy pouze k předmětu řízení, ale také k účastníkům a jejich zástupcům, že může vzbuzovat pochybnost o schopnosti soudce ve věci rozhodnout nestranně. Jestliže soud

⁵¹ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 45

o možnosti vznést námitku podjatosti účastníky nepoučí, nevyplývá z toho automaticky vada řízení, pokud ve věci rozhodoval nepodjatý soudce. Účelem námitky podjatosti soudce je tedy položení otázky, zda existuje poměr soudce k věci, zakládající důvod pochybovat o jeho nepodjatosti, nikoli například ke zbavení se soudce, který se účastníkovi nelíbí nebo v minulosti vydal pro účastníka nepříznivé rozhodnutí. V námitce tedy nestačí uvést, že je účastník s dosavadním průběhem řízení nespokojen.⁵² V námitce podjatosti musí účastník kromě obecných náležitostí uvést náležitosti zvláštní, jak je rozeberu níže v části o náležitostech podání, kterým se nezahajuje řízení.

2.3.2. Vyjádření k žalobě na základě výzvy soudu

Soud v rámci přípravy jednání postupuje tak, aby věc mohla být rozhodnuta u jediného jednání. Za tím účelem zejména doručí žalobu žalovanému a vyzve jej, aby se v souladu s ust. § 114a odst. 2 písm. a) OSŘ k žalobě vyjádřil ve lhůtě, kterou mu určí. Jde o lhůtu soudcovskou, která má být soudem stanovena přiměřeně podle složitosti projednávané věci, aby žalovaný byl schopen na výzvu reagovat. Vyjádření žalovaného k žalobě je pak podáním, jímž se nezahajuje řízení, žalovaný v něm má uvést své stanovisko k žalobou uplatněnému nároku. Žalovaný se samozřejmě k doručené žalobě může v podání vyjádřit sám, aniž by ho soud vyzval, je to jeho procesní právo.

Vyžaduje-li to složitost věci nebo okolnosti případu nebo žalovaný nereagoval na prostou výzvu k vyjádření k žalobě, může soud žalovanému v souladu s ust. § 114b zaslat tzv. kvalifikovanou výzvu k vyjádření ve věci samé a lhůtu k reakci na výzvu pak stanoví nejméně 30 dnů. Pokud žalovaný ve lhůtě písemně soudu nesdělí, zda žalobou uplatněný nárok uznává či nikoli, a pokud jej neuzná a nevylicí rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, tedy nevyhoví-li žalovaný kvalifikované výzvě soudu buď tím, že na výzvu nereaguje vůbec, nebo podání žalovaného neobsahuje vyjádření ve věci samé, nebo je vyjádření doručeno soudu opožděně, nastává tzv. fikce uznání žalobou uplatněného nároku, což nastoluje stejnou situaci, jako by žalovaný žalobou uplatněný nárok uznal a soud může rozhodnout rozsudkem pro uznání podle § 153a OSŘ. Pro úplnost zbývá dodat, že kvalifikovaná výzva k vyjádření může být vydána pouze

⁵² JIRSA in JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 96

v případě bezvadné žaloby, kdy uplatněný nárok vyplývá z žalobních tvrzení a je podle hmotného práva důvodný.⁵³

Z uvedeného vyplývá, že také podání žalovaného, kterým se nezahajuje řízení, může mít zásadní význam pro vývoj a výsledek sporného řízení.

2.3.3 Návrh na provedení důkazu

Ke splnění účelu řízení jsou účastníci mimo jiné povinni plnit povinnost důkazní, tedy označit důkazy k prokázání svých tvrzení, jak jim ukládá ust. § 120 odst. 1 OSŘ. Důkazní návrh může účastník učinit ústně do protokolu nebo mimo kontakt se soudem podáním, v němž například označí svědka, který má být v řízení vyslechnut.

2.4. Podání dispoziční a prosté

Pro pochopení termínu dispoziční podání je nutno rozlišovat mezi návrhem na zahájení řízení, tedy ve sporném řízení žalobou, a návrhem týkajícím se věci samé, protože se jedná o rozdílné, často zaměňované pojmy. Jinak řečeno, žaloba je pouze jedním z návrhů týkajících se věci samé, jedním z dispozičních podání. Činit dispoziční podání může pouze účastník řízení a toto oprávnění vyplývá ze stěžejního principu civilního řízení, tedy zásady dispoziční.⁵⁴

Podání dispoziční se týká přímo předmětu řízení nebo dispozice s ním. Žalobce může podat žalobu, tuto následně změnit nebo vzít částečně či zcela zpět. Žalovaný může podat vzájemnou žalobu, kterou rovněž může změnit a vzít zpět. Měněn může být nejen předmět sporu, ale i okruh účastníků, kdy žalobce může proti některému z žalovaných vzít žalobu zpět nebo ji naopak rozšířit o dalšího žalovaného. Účastníci mohou uzavřít soudní smír. Veškerá podání musí účastník činit vůči soudu, kdyby je učinil jen vůči druhé straně sporu, nevyvolaly by žádné procesní následky.⁵⁵ Je samozřejmě možné, aby žalobce změnu žaloby kromě doručení soudu zaslal i žalovanému, takovýto úkon má pro žalovaného informativní

⁵³ SVOBODA in SVOBODA, Karel; TLÁŠKOVÁ, Šárka; VLÁČIL, David; LEVÝ, Jiří; HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 746-748

⁵⁴ JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 313

⁵⁵ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 184

charakter. Svoboda uvádí k dispozici s předmětem řízení: „Žalobce musí mít právo disponovat s předmětem řízení do té míry, v níž aktuální právní normy připouštějí, že se hmotněprávní vztah mezi účastníky může vyvíjet i po podání žaloby.“⁵⁶

2.4.1. Změna žaloby

Jedním ze základních dispozičních úkonů je změna žaloby.

*“Ke změně předmětu řízení nedochází již projevem vůle žalobce, ale až rozhodnutím soudu. Soud přitom má právo za zákonem definovaných okolností změnu žaloby nepřipustit.“*⁵⁷

K účinnosti změny žaloby nedochází jejím pouhým doručením soudu, tak jako účinky vyvolalo doručení žaloby. Soud musí o připuštění změny žaloby rozhodnout usnesením podle § 95 odst. 1 OSŘ. Soud může změnu žaloby nepřipustit dle odst. 2 téhož ustanovení, pokud by výsledky dosavadního řízení nemohly být podkladem pro řízení o změněném nároku.

O změnu žaloby jde tehdy, pokud se žalobce domáhá ve srovnání s dosavadním předmětem řízení přisouzení vyšší částky nebo požaduje plnění něčeho jiného, aniž by měnil skutkový základ sporu, tedy svá tvrzení odůvodňující oprávněnost žalobou uplatněného nároku. O změnu žaloby jde také tehdy, pokud se žalobce domáhá stejného plnění, ale na základě jiných skutkových tvrzení. Změna žaloby totiž reaguje na skutkový vývoj, který nastal po podání žaloby nebo žalobce dává soudu najevo, že se skutek odehrál jinak, než původně popsals. Vždy je třeba zvážit, zda se skutečně jedná o změnu žaloby, nebo pouze o upřesnění žalobních tvrzení, která dosud nebyla úplná. Změnit se dá pouze to, co už je dáno, tedy pokud již žalobce uvedl bezvadná žalobní tvrzení. Dokud je žaloba vadná, nemůže ji žalobce změnit, respektive podání žalobce je nutno považovat za upřesnění nebo doplnění dosud vadné žaloby. Návrh změny žaloby je třeba učinit písemně nebo při jednání soudu ústně do protokolu a protokol musí žalobce podepsat. Soud musí o změně žaloby rozhodnout, aby v řízení mohl pokračovat. Nejprve ale zkoumá podmínky řízení, tedy zda je dána pravomoc soudu a jeho věcná či místní příslušnost. Jestliže soud zjistí, že je věcně i místně příslušný, může o návrhu na změnu žaloby rozhodnout. Je-li návrh na změnu žaloby pro vady neprojednatelný, musí soud žalobce k odstranění vad vyzvat postupem podle

⁵⁶ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 115

⁵⁷ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 116

§ 43 OSŘ, nevyhoví-li žalobce výzvě soudu ve stanovené lhůtě, soud nemá vydat usnesení o nepřipuštění změny žaloby, ale podání obsahující změnu žaloby jako vadné odmítnout. Tento postup se jeví jako správný, protože žalobce má proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu na změnu žaloby možnost podat odvolání. Dokud soud o podaném návrhu na změnu žaloby nerozhodne, nemůže samozřejmě projednávat ani žalobu původní. Není také možné, aby soud o návrhu na změnu žaloby rozhodl až v rozsudku.⁵⁸ Žalobce může v průběhu řízení změnit žalobu opakovaně a může ji změnit i tak, že poté, kdy soud připustil změnu žaloby, žalobce změni opět žalobu v tom směru, že tvrdí a požaduje to, co požadoval původně. Zamítne-li soud návrh na změnu žaloby, nemůže jej žalobce úspěšně podat opakovaně, ledaže by se změnila poměry.⁵⁹

Přikláním se k názoru Svobody, který nesouhlasí se stanovisky Nejvyššího soudu prezentovanými v rozhodnutích ze dne 22. 6. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1837/2010 a 9. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 85/2002, podle kterých, byla-li výzva soudu k odstranění vad neurčité nebo nesrozumitelné změny žaloby zaslaná žalobci v souladu s ustanovením § 43 odst. 1 OSŘ marná, k podání obsahujícímu vadnou změnu žaloby se nepřihlíží a pokračuje se v řízení dále o původní žalobě. Považuji proto za správné, aby soud v případě neodstranění vad změny žaloby žalobcem, přestože byl soudem k jejich odstranění vyzván a poučen, jak má vady odstranit, o změně žaloby rozhodl a tuto odmítl. Důležité to zřejmě bude zejména v řízeních, ve kterých je uplatněno více nároků nebo v nichž účastníci řízení činí opakovaně rozsáhlá vadná podání a věc se tak stává nepřehlednou, protože je těmito podáními zahlcena. Jen tak bude jisté nejen pro soud, ale hlavně pro účastníky sporu, co je předmětem řízení, respektive bude jisté, že otázka změny žaloby byla protentokrát vyřešena. Proti odmítnutí podání je odvolání přípustné a žalobce může vady změny žaloby zhojit v odvolacím řízení.

2.4.2. Prosté podání

Prostá jsou podání účastníků, kterými není disponováno s řízením nebo jeho předmětem, například může jít o žádost o osvobození od soudních poplatků, žádost o ustanovení zástupce pro řízení z řad advokátů, námitku věcné nebo místní

⁵⁸ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 120-123

⁵⁹ DRÁPAL in BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 421

nepříslušnosti soudu, námitku podjatosti soudce, žádost o odročení jednání, žádost o delegaci věci z důvodu vhodnosti, návrh na provedení důkazu a podobně.

2.5. Podání účinné a neúčinné

Občanský soudní řád nehovoří o účinných podáních, ale pouze o podání neúčinném, kterým je písemné podání učiněné ve věci samé telefaxem nebo elektronicky mimo datovou schránku a bez kvalifikovaného elektronického podpisu, které není ve lhůtě tří dnů doplněno originálem nebo v listinné podobě.⁶⁰ Velmi podstatné je rozlišení, zda jde o podání ve věci samé či nikoliv. Doplnění podání zákon výslovně vyžaduje pouze u podání ve věci samé, tedy jde-li o dispozici s řízením nebo jeho předmětem. Není-li dispoziční podání doplněno, soud k takovému podání nepřihlíží podle § 42 odst. 2, 3 OSŘ, není tedy povinen účastníka vyzývat k odstranění vad podání podle § 43 OSŘ, podání nevyvolá žádné procesní účinky ani pokud jde o významné podání, jakým je žaloba, a soud toto podání založí. Soud by však měl o tomto svém procesním postupu (založení věci) informovat prostým přípisem podatele, aby mu dal na vědomí, že podání žádné účinky nevyvolalo. Zejména v současné době zasílání písemných podání elektronickou formou se může nepodepsané podání nedopatřením odeslat, nebo na straně soudu vyhodnotit podání jako nepodepsané, ač podpisem opatřeno bylo. Ostatní podání, kterými se nedisponuje s žalobou ani jejím předmětem, není třeba doplňovat, protože to zákon nevyžaduje. Půjde například o důkazní návrhy,⁶¹ omluvy, žádosti o odročení jednání soudu, žádosti o osvobození od soudních poplatků, námitky podjatosti a podobně. Písemné podání učiněné telefaxem nebo elektronicky bez uznávaného elektronického podpisu, obsahující návrh ve věci samé, musí být doplněno pro svůj význam pro řízení. Předložením originálu se rozumí zaslání téhož podání, které dříve podatel odeslal telefaxem nebo elektronicky bez podpisu některou z forem písemného podání, která nevyžaduje doplnění. Předložení písemného podání stejného znění, znamená zaslání

⁶⁰ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ in SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ, Renáta; HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 80-81

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 368/2009

okopírované listiny, případně znovu sepsané listiny téhož znění a doručení opět některou z forem písemného podání, která nevyžaduje doplnění.⁶²

2.6. Podání přípustné a nepřípustné

Přípustná jsou všechna podání upravená v občanském soudním řádu, ale i ta, která zde upravena nejsou, pokud je zákon výslovně neoznačuje jako nepřípustná. K nepřípustným podáním soud nepřihlíží podle ust. § 41a odst. 3 OSŘ, s výjimkou podání obsahujících nepřípustné opravné prostředky, o nichž příslušný soud rozhoduje. Nepřípustné je například podání vzájemné žaloby u odvolacího soudu. Pokud tedy účastník podá nepřípustné odvolání, dovolání, žalobu pro zmatečnost nebo na obnovu řízení, soud se jimi musí zabývat a rozhodnout o nich, nepřípustné odvolání odmítnout podle ust. § 218c OSŘ, dovolání odmítnout podle ust. § 243c OSŘ a nepřípustnou žalobu pro zmatečnost a na obnovu řízení rovněž odmítnout podle ust. § 235f OSŘ.⁶³

2.7. Podání vedlejšího účastníka řízení

Vedlejší účastník je podporovatelem toho z účastníků řízení, na jehož straně vystupuje a jemuž pomáhá uspět ve sporu. Vedlejší účastník musí mít na výsledku sporu právní zájem, který však soud zkoumá a rozhoduje o něm až k námitce nepodporovaného účastníka řízení, v souladu s ust. § 93 OSŘ. Pokud je proti vstupu vedlejšího účastníka do řízení ten, kdo má být podporován, končí uplatněním tohoto nesouhlasu vedlejší účastenství bez dalšího rozhodování soudu. První podání ve věci činí vedlejší účastník oznámením, že vstupuje do řízení, na čí straně tak činí a jaký je jeho právní zájem na výsledku sporu. Vedleším účastníkem se stane v okamžiku, kdy je soudu toto podání doručeno. Stejně tak může vedlejší účastník z řízení vystoupit. Po dobu své účasti v řízení má vedlejší účastník stejná procesní práva a povinnosti, jako podporovaný účastník. Jedná ale pouze sám za sebe. Jsou-li jeho procesní úkony v rozporu s procesními úkony podporovaného účastníka, soud je posoudí po zvážení všech okolností. Zpravidla těmto návrhům vyhoví, jsou-li v zájmu podporovaného účastníka. Vedlejší účastník se tak může vyjadřovat ke stanoviskům protistrany, může navrhnout provedení důkazů, jednat o smírném

⁶² JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 299-300

⁶³ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 211-213

vyřešení sporu a podávat odvolání jak proti procesním rozhodnutím, tak proti rozhodnutím ve věci samé, ovšem nesmí tak činit přes záporné stanovisko podporovaného účastníka řízení. Vedlejší účastník není oprávněn podat dovolání. V řízení může být vedlejší účastník zavázán hradit náklady řízení spolu s tím, koho podporuje nebo naopak mu může být přiznána náhrada nákladů řízení.⁶⁴ Typickým vedlejším účastníkem je například pojišťovna jako pojistitel zdravotnického zařízení, proti kterému je vedeno řízení o náhradu újmy na zdraví.

2.8. Podání osob zúčastněných na řízení

Kromě subjektů řízení OSŘ upravuje postavení dalších osob účastnících se civilního procesu, jejichž úkolem je splnit zákonem stanovenou povinnost, například svědek se má dostavit na předvolání k soudu a učinit výpověď, znalec má vypracovat ve stanovené lhůtě znalecký posudek, tlumočnick vyhotovit překlad listiny nebo tlumočit při jednání soudu, plátce mzdy účastníka má soudu zaslat přehled jeho výdělků. Společně těmto osobám je, že v řízení mají zákonem upravené postavení, ale nehájí své vlastní zájmy a nemohou disponovat předmětem sporu, tedy například měnit žalobu nebo ji vzít zpět. Podání mohou činit jen ve směru jejich účasti na řízení, tedy například znalec účtuje znalečné a proti rozhodnutí o výši znalečného může podat odvolání.

Osobami zúčastněnými na řízení jsou také zástupci účastníků, ať už na základě zákona, rozhodnutí soudu nebo plné moci udělené pro řízení, ti však v řízení nejednají jménem svým, ale jednají jménem zastupovaného účastníka řízení. Pokud se jednání soudu jako veřejnost účastní diváci, nemají ve vztahu k řízení žádná práva a povinnosti, nejsou tedy ani osobami zúčastněnými na řízení.⁶⁵

⁶⁴ Přidal in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 395-398

⁶⁵ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 89

3. Forma podání

3.1. Podání jako formální úkon účastníků řízení

V civilním sporném řízení je možno úspěšně učinit podání pouze písemně. Řízení je sice podle § 41 odst. 1 OSŘ postaveno na zásadě bezformálnosti, ale pokud podatel není se soudem v přímém kontaktu, může podání učinit jen formou stanovenou v ust. § 42 odst. 1 OSŘ, tedy formu písemnou. Nelze se tedy obrátit např. na podatelnu soudu a žalobu zde přednést ústně nebo telefonicky, stejně tak nelze žalobu podat ústně do protokolu v jiném řízení. Písemná forma podání však v současné době nepředstavuje pouze podání zachycené v listině, ale může se jednat také o podání v elektronické podobě nebo telefaxem. Tento výčet je taxativní a např. návrh na vyslovení přípustnosti dovolání odvolacím soudem nelze úspěšně učinit advokátem účastníka telefonicky.⁶⁶

Rovněž Nejvyšší soud ve stanovisku přijatém k vyjasnění otázky nutného zachování písemné formy podání uvedl: „V občanském soudním řízení jsou procesní úkony založeny na zásadě bezformálnosti. Účastníci mohou provádět své procesní úkony, jak se uvádí v ustanovení § 41 odst. 1 o.s.ř., jakoukoliv formou, pokud zákon pro některé úkony nepředepisuje určitou formu; mohou tak tedy činit písemně, elektronicky, ústně nebo jakoukoliv jinou formou, z níž může adresát účastníkovy projevu vůle (soud) poznat jeho obsah. Libovolná forma se neuplatní pouze u těch procesních úkonů, pro něž zákon předepisuje určitou (stanovenou) formu. Podání patří k procesním úkonům, které nelze učinit jakoukoliv (libovolnou) formou.“⁶⁷

Naopak v řízení nesporném je možno v určitých řízeních učinit podání ústně do protokolu: „ZŘS stanovuje, že ústně do protokolu je možné učinit návrh na zahájení řízení a návrh na nařízení výkonu rozhodnutí, jen jde-li o řízení, které lze zahájit i bez návrhu nebo jde-li o řízení o povolení uzavřít manželství, řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí, řízení o určení a popření rodičovství a řízení ve věcech osvojení (§ 14 ZŘS).“⁶⁸

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1998, sp. zn. 26 Cdo 930/1998

⁶⁷ Stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015

⁶⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 137

Nepodařilo se mi porovnat, zda v důsledku pandemie nemoci Covid-19 v roce 2020 vzrostl oproti předešlému roku počet podání zahajujících řízení učiněných vůči soudu písemně v elektronické podobě proti podobě listinné, protože Ministerstvo spravedlnosti ani jednotlivé soudy nevidují, zda žaloba či návrh na vydání platebního rozkazu byly doručeny soudu osobně do podatelny, poštou nebo elektronicky. Jak jsem již uváděla v první kapitole, zvýšil se významně počet návrhů na vydání elektronického platebního rozkazu, pouze tento údaj však nemůže být určující, protože může souviset s jinými skutečnostmi, jako je celková zadluženost obyvatel apod.

3.2. Písemné podání

Písemná forma podání, které může učinit účastník řízení vůči soudu, pokud s ním není v přímém kontaktu, je zákonem stanovena taxativně. Ve sporném civilním řízení je možno od 1. 1. 2014 po novele OSŘ provedené zákonem č. 293/2013 Sb. zák. činit podání dle § 42 odst. 1 OSŘ jen písemně, v listinné nebo elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě nebo telefaxem.

3.2.1. Listinná forma písemného podání

Písemné podání učiněné v listinné podobě může účastník učinit prostřednictvím provozovatele poštovních služeb nebo je přinést na podatelnu soudu osobně. Předsedou soudu pověřený zaměstnanec soudu přiváží zásilky adresované soudu alespoň jednou denně. Při přebírání zásilek na poště musí zkontrolovat jejich počet a zda nejsou znehodnoceny, pokud se tak stane, musí to na obálce vyznačit. Nemůže odmítnout převzít zásilku, která není dostatečně vyplacena, tedy není opatřena známkou ve správné výši. Následně pracovník podatelny podání opatří razítkem s datem a hodinou doručení, hodnotou nalepených kolků, počtem stejnopisů a příloh. Shledá-li závadu, vyznačí ji a připojí svůj podpis. Pokud je podání opatřeno kolky, znehodnotí je razítkem. Písemnosti přinesené na podatelnu soudu pracovník podatelny zkontroluje ihned a zjistí-li závadu, pokusí se zajistit její odstranění. Na žádost podatele mu potvrdí přijetí podání na stejnopisu podání. Doručovatelům státních orgánů, obcí, advokátních kanceláří a podobně, kteří přinášejí větší počet zásilek, vyznačí jejich převzetí v doručovací knize. Zvláštní povinnosti má soud při přijímání návrhů na vydání předběžného opatření podle § 400 a násl. ZŘS ve věcech ochrany proti domácímu násilí, o nichž musí být rozhodnuto do 48 hodin a podle § 452 a násl. ZŘS ve věcech

péče o nezletilé děti, o nichž musí být rozhodnuto do 24 hodin, kdy na podání, respektive spisový obal se vyznačuje kromě již uvedeného, že jde o předběžné opatření zkratkami PO48 nebo PO24.⁶⁹ Od podání došlých poštou se obálky nevyhazují, musí se uchovat v soudním spise spolu s podáním, protože razítko pošty na obálce osvědčuje den předání zásilky k poštovní přepravě, což je významné pro posouzení procesních lhůt, například 15 dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí pro podání odvolání podle § 204 odst. 1 OSŘ. Postup soudu při nakládání s listovními zásilkami upravuje kancelářský řád.⁷⁰ V některých starších komentářích se uvádí, že obálku není nutno uchovávat, protože stejnou funkci může splnit podací lístek, který pošta opatřuje datem podání k poštovní přepravě a vydává jej odesílateli. Myslím, že uchovávání obálek je důležité, protože občanský soudní řád nestanoví povinnost podání adresované soudu zaslat doporučeně nebo s dodejkou a k obyčejné listovní zásilce pošta žádné potvrzení nevydává. Obezřetný účastník podání doporučeně či s dodejkou pošle, ale podle mého názoru nelze znevýhodňovat na úrovni civilního procesu toho účastníka, který žádnou zákonnou povinnost nezanedbal a po vyhození obálky by nebyl doklad prokazující, že splnil svou povinnost ve stanovené procesní lhůtě, například podat odvolání do 15 dnů od doručení rozsudku.

3.2.2. Elektronická forma písemného podání

Z důvodu nejasností a nejednotnosti posuzování elektronického podání, které se vyskytly v souvislosti s jeho podáním, předáním a dodáním, přijalo plénium Nejvyššího soudu dne 5. 1. 2017 Stanovisko NS Plsn 1/2015 v němž charakterizuje elektronickou formu podání: „... *Podáním, učiněným v elektronické podobě se rozumí dokument ve formě datové zprávy, v němž účastník v občanském soudním řízení projevil vůli směřující k uplatnění procesních práv, ke splnění procesních povinností nebo k jiným procesním následkům, jež jsou spojeny s tímto projevem vůle, popřípadě část takového dokumentu, v níž je obsažen účastníkuv projev vůle. ... Elektronický nosič (tzv. obálka nebo kontejner) doprovázející takový dokument je součástí podání v uvedeném smyslu, ledaže by z obsahu projevené vůle účastníka (strany či jiné osoby) vyplývalo něco jiného.*“⁷¹ Dále uvádí, že podání

⁶⁹ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 220-221

⁷⁰ Instrukce Min. spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

⁷¹ Stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015

v elektronické podobě lze učinit pouze prostřednictvím veřejné datové sítě, jako je internet, kterou lze využít k odesílání a přijímání elektronické pošty nebo v níž lze využít webové rozhraní ePodatelny, jakož i informační systém datových schránek. Podání jako procesní úkon nelze ztotožňovat s datovou zprávou. Datová zpráva je tvořena obálkou a všemi vloženými přílohami a autentizace obálky se vztahuje nejen na obálku, ale i na vložené dokumenty. Obálku elektronického dokumentu obsahujícího elektronické podání lze považovat za jeho součást. Byl-li do dokumentu, který představuje obálku, vložen jiný dokument, platí, že se všechny dokumenty posuzují pro účely zjištění splnění technických parametrů, platnosti elektronického podpisu, elektronické pečete a elektronického časového razítka samostatně. Obálka není jen nosičem elektronického podání, je to dokument sám o sobě, jehož součástí mohou být další dokumenty, např. podání a jeho přílohy. Obálku elektronického dokumentu nelze posuzovat jako poštovní obálku, která je od podání oddělitelná a podpis na obálce logicky nemůže znamenat podepsání podání. Podání učiněné prostřednictvím veřejné datové sítě se považuje za došlé soudu v okamžiku doručení, v informačním systému datových schránek tento okamžik nastává dodáním podání do datové schránky soudu.

U elektronického podání je třeba dále rozlišit, zda se jedná o kvalifikované podání, které vyvolává účinky bez dalšího, nebo prosté podání, které musí být doplněno.⁷²

3.2.2.1 Kvalifikované elektronické podání

Za písemné podání učiněné kvalifikovanou elektronickou formou považujeme podání učiněné prostřednictvím datové schránky a podání podepsané uznávaným elektronickým podpisem.

Datové schránky soudy užívají na základě zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Datová schránka je podle § 2 odst. 1 EUkon elektronické úložiště, které je určeno k doručování orgány veřejné moci, provádění úkonů vůči orgánům veřejné moci a dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob. Fyzická osoba, podnikající fyzická osoba a právnická osoba může provádět úkony vůči orgánu veřejné moci, má-li zpřístupněnu svou datovou schránku a umožňuje-li to povaha

⁷² ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 217

tohoto úkonu, prostřednictvím datové schránky, jak stanoví § 18 odst. 1 EIUkon. Datovou schránku užívají povinně orgány veřejné moci, právnické osoby zřízené zákonem, právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku, advokáti, statutární auditoři, daňoví poradci a insolvenční správci. Podání zaslané datovou schránkou je kvalifikovaným elektronickým podáním, protože lze jednoznačně určit, kdo je odeslal. Jelikož vznikly pochybnosti, komu lze přičítat podpis, jde-li o datovou schránku právnické osoby, vyslovil se NS v již citovaném Stanovisku Plsn 1/2015, že podání, odeslané prostřednictvím datové schránky je podepsáno osobou, pro kterou byla datová schránka zřízena a pokud jde o právnickou osobu, jde o podpis osoby, která je oprávněna za ni jednat.

Druhým možným způsobem kvalifikovaného elektronického podání je podání podepsané uznávaným elektronickým podpisem, kterým je zaručený elektronický podpis založený na kvalifikovaném certifikátu pro elektronický podpis nebo kvalifikovaný elektronický podpis.⁷³

3.2.2.2. Prosté elektronické podání a telefaxové podání

Prostým elektronickým podáním rozumíme elektronické podání zaslané prostřednictvím veřejné elektronické sítě bez podpisu. Takovéto podání stejně jako podání učiněné telefaxem je nutno doplnit ve lhůtě tří dnů předložením jejich originálu nebo stejnopisu. Není-li tato podmínka splněna, soud k těmto podáním vůbec nepřihlíží, jsou tedy neúčinná. Pokud soudu ve stanovené lhůtě dojde doplnění podání, nastávají jeho účinky ke dni doručení nepodepsaného elektronického nebo telefaxového podání podle okamžiku dojití, bez ohledu na úřední hodiny soudu či podatelny.⁷⁴

3.3. Ústní podání do protokolu

Novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 293/2013 Sb. byla z civilního sporného řízení odstraněna možnost činit podání ústně do protokolu. To však neznamená, že by účastník v průběhu jednání nebo jiného soudního roku, o němž se pořizuje protokol, nemohl přednést svůj úkon, který by jinak musel učinit písemně. Soud tento úkon účastníka do protokolu zaznamená,

⁷³ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 217

⁷⁴ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 219-221

tedy zachytí přednes účastníka, jehož obsahem je procesní úkon.⁷⁵ Pokud takto účastník učiní dispozici s řízením nebo s jeho předmětem, například vezme žalobu zpět zcela nebo zčásti, je nutné, aby protokol podepsal. Mohlo by se zdát, že není rozdíl mezi tím, kdy zákon připouštěl učinit podání ústně do protokolu, nyní to nepřipouští, ale fakticky účastník takovou možnost má. Rozdíl najdeme ve znění ust. § 42 odst. 2 OSŘ účinném do 31. 12. 2013, podle kterého byl každý okresní soud povinen sepsat podání do protokolu a postoupit je bez průtahů příslušnému soudu s tím, že takovéto podání mělo účinky již sepsáním. V prvním odstavci téhož ustanovení pak byla vyjmenována řízení, ve kterých bylo možno návrh do protokolu sepsat, převážně jde o řízení, upravená dnes v ZŘS, např. o určení a popření rodičovství, o osvojení a řízení, jenž bylo možno zahájit bez návrhu. Soud byl tedy v těchto věcech povinen na žádost budoucího účastníka řízení, sepsat mu protokol, jehož obsahem byl návrh na zahájení určitého řízení. Pokud soud takovéto podání sepsal, nastaly účinky zahájení řízení, i když byl návrh sepsán do protokolu u nepřislušného soudu. Tato možnost již v civilním sporném řízení upravena není. Úkon je možno sepsat do protokolu, pokud je již řízení vedeno a koná se jednání nebo jiný soudní rok, o němž se sepisuje protokol, přičemž soud není povinen sepsat žalobu, kterou by bylo zahájeno zcela jiné řízení, třeba i u jiného místně příslušného soudu. Zde se podle mne výrazně v procesněprávní úpravě účinné od 1. 1. 2014 posílil princip rovnosti stran.

Možnost učinit podání ústně do protokolu je od 1. 1. 2014 upravena v § 14 ZŘS. Podle tohoto ustanovení může být do protokolu učiněn návrh na zahájení řízení a návrh na nařízení výkonu rozhodnutí, jen pokud jde o řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, nebo pokud jde o návrh na zahájení řízení o povolení uzavřít manželství, řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí, řízení o určení a popření rodičovství a řízení o osvojení. Řízení, která mohou být zahájena i bez návrhu jsou všechna řízení upravená ve zvláštní části ZŘS, pokud u určitého druhu řízení není stanoven opak. V nesporných řízeních se takto projevuje vyšší zájem státu na jejich právní úpravě. Soudem, jenž je povinen sepsat návrh do protokolu je pouze soud, který je k projednání a rozhodnutí věci místně a věcně

⁷⁵ JIRSA, PAÁLKO, VANČUROVÁ in JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3.vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 306

příslušný. Protokol může sepsat s navrhovatelem nejen soudce, ale i vyšší soudní úředník, asistent soudce nebo justiční čekatel.⁷⁶

3.4. Ostatní úkony účastníků a dalších osob činěné vůči soudu

Zákon další formy podání neupravuje, přesto je již v praxi soudů běžně používané operativní telefonické podání, zejména u úkonů činěných v časové tísní. Telefonicky lze samozřejmě učinit pouze podání, pro které není forma zákonem stanovena. Typicky půjde o omluvu neúčasti u jednání soudu či jiného soudního roku pro náhle vzniklou překážku, jako onemocnění, úraz, účast na dopravní nehodě. Nejvyšší soud telefonickou omluvu připustil.

„Omluva, coby procesní úkon, jímž příslušná osoba (účastník, zástupce účastníka, svědek, znalec, tlumočník) informuje soud o tom, že se nedostaví k jednání nebo jinému úkonu soudu, k němuž byla předvolána, a o důvodech, pro které tak nemůže učinit, je (naopak) účinná (v tom smyslu, že se účastník vůbec „omluvil“) již tím, že se dostane do sféry adresáta(soudu).“ Dospěl tedy k závěru, že: „Omluvu neúčasti u jednání soudu nebo jiného soudního úkonu lze ve smyslu §101 odst. 2 a § 153b o.s.ř. uskutečnit i jiným úkonem než podáním podle § 42 o.s.ř.“⁷⁷

3.5. Podání na nosičích dat

Z technického hlediska by bylo možné učinit procesní úkon i tak, že by soudu bylo doručeno podání na nosiči dat a soud by takovéto podání převedl do jím užívaného počítačového programu, případně vytiskl, aby bylo k dispozici v listinné formě. Proti takovému postupu se Nejvyšší soud zamítavě vyslovil opakovaně a názor shrnul jednoznačně: *„Jiný způsob elektronického podání je sice technicky možný (např. na nosičích typu CD, DVD, USB flash disk), ale soudy nemají povinnost přijímat takové podání. ... Vyplyvá z toho, že jednotlivé technické nosiče dat (CD, DVD, USB flash disky, diskety apod.) nejsou způsobilé k činění podání v elektronické podobě ani u soudu v občanském soudním řízení.“⁷⁸*

⁷⁶ LEVÝ in SVOBODA, Karel; TLÁŠKOVÁ, Šárka; VLÁČIL, David; LEVÝ, Jiří; HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 21

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, Sp. zn. 20 Cdo 2068/98

⁷⁸ Stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015

Přílohy podání, nejčastěji důkazy jako listiny, fotografie, videonahrávky a podobně, soudu v elektronické podobě na nosiči dat předložit lze.⁷⁹

⁷⁹ JIRSA, PAÁLKO, VANČUROVÁ in JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 319

4. Náležitosti podání

Občanský soudní řád stanoví obecné náležitosti podání, které musí splňovat každé podání a pro určitá významná podání i náležitosti zvláštní. Jde zejména o podání ve věci samé, jakými jsou žaloba, odvolání, dovolání, žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení, ale i některá ostatní podání, například námitka podjatosti.

4.1. Obecné náležitosti podání

Jak jsem již uvedla výše, všechny procesní úkony účastníka řízení či osoby na řízení zúčastněné nejsou podáním. Za podání se považuje procesní úkon, který je činěn mimo přímý kontakt se soudem v písemné listinné či elektronické podobě. Občanský soudní řád specifikuje obecné náležitosti podání v ustanovení § 42 odst. 4 takto: *„Pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Povinnost podpisu a datování se nevztahuje na podání v elektronické podobě podle zvláštního právního předpisu. Je-li účastník zastoupen advokátem, může být podpis advokáta nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, kterému je podání určeno. Podání v listinné podobě je třeba předložit s potřebným počtem stejnopisů a s přílohami tak, aby jeden stejnopis zůstal u soudu a aby každý účastník dostal jeden stejnopis, jestliže je to třeba. Podání v jiných formách se činí pouze jedním stejnopisem. K podání učiněnému elektronicky lze připojit také všechny jeho přílohy v elektronické podobě.“*

4.1.1. Kterému soudu je určeno

Kterému soudu je podání určeno se uvádí v úvodu podání, pokud je podání činěno písemně v listinné formě a zasíláno poštou, uvádí se označení soudu samozřejmě již na obálce, která se uchovává v soudním spise spolu s podáním. Označení soudu vypadá například takto: Okresní soud v Ostravě, U Soudu 4, Ostrava-Poruba. V praxi se může stát, že účastník v žalobě označí místně příslušný soud, ale podání odevzdá na podatelně nepříslušného soudu. Takové podání je třeba vyhodnotit jako mylné a odevzdat příslušnému soudu s průvodním dopisem, aniž by soud, jemuž bylo podání doručeno, vyslovoval svou místní nepříslušnost a rozhodoval o postoupení věci soudu místně příslušnému podle § 105 OSŘ.

Účastník však může v podání chybně jako adresáta označit místně nepřislušný soud a tomuto místně nepřislušnému soudu podání také doručit. Pak tomuto soudu nezbývá, než usnesením vyslovit svou místní nepřislušnost a rozhodnout o tom, kterému příslušnému soudu bude věc postoupena.⁸⁰

4.1.2. Kdo je činí

Identifikace podatele je pro další postup soudu významná, proto z podání musí být zjistitelné, kdo se na soud obrací. Běžně se podatel, pokud jde o fyzickou osobu, v úvodu podání označuje jménem, příjmením, případně datem narození či rodným číslem, adresou bydliště, případně adresou faktického bydliště nebo adresou pro doručování. Právnícká osoba se označuje svým názvem, firmou, adresou sídla a identifikačním číslem. Identifikace podatele je důležitá, protože mu v souvislosti s podáním mohou vzniknout různá práva a povinnosti, včetně finančních výdajů.⁸¹

4.1.3. Které věci se týká

Které věci se podání týká, může podatel uvést vyznačením spisové značky již zahájeného řízení, pokud již byla věci přidělena a pokud ji zná. Nezná-li podatel spisovou značku, měl by věc co nejpřesněji označit, aby podacímu oddělení bylo zřejmé, kam věc zařadit. Z pohledu účastníka řízení bude označení věci, byť bez spisové značky snadnější než například z pohledu svědka, který soudu zasílá omluvu neúčasti u výslechu, kdy již ztratil předvolání a nepamatuje si přesně, oč v řízení šlo.⁸² Pak je vhodné uvést všechny významné údaje, které podatel zná, například den a hodinu, na kdy byl předvolán, číslo jednacích síní, jméno některého z účastníků a podobně. Soud se následně na základě těchto údajů snaží podání zařadit.

4.1.4. Co sleduje

Z podání musí být patrné, co sleduje, tedy čeho se podatel domáhá. V praxi se jeví splnění této náležitosti nejobtížnější, neboť podatel často není schopen

⁸⁰ JIRSA, PAÁLKO, VANČUROVÁ in JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 316

⁸¹ JIRSA, PAÁLKO, VANČUROVÁ in JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 317

⁸² ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 223

vystihnout, co podáním zamýšlí, jaký je jeho cíl. Soud je sice povinen posuzovat podání podle obsahu, ale na druhou stranu si nesmí k obsahu podání nic domýšlet a musí vycházet pouze z toho, co podatel skutečně v podání uvedl.⁸³

4.1.5. Podpis a datování

Každé podání v civilním sporném řízení musí být podepsáno a datováno. Podpis nemusí být, až na výjimky např. u insolvenčního návrhu, úředně ověřen. Podpisem podatel stvrzuje svou vůli vyjádřenou v podání. Není třeba podepisovat a datovat podání učiněné v zaručené elektronické podobě. Je-li podatel zastoupen advokátem, který jeho jménem podání činí, nepodepisuje podání podatel, ale advokát, jako zástupce podatele. Advokát může připojit své podpisové razítko. V praxi se advokát podepisuje na úvodní stránce podání, u svého označení jako právního zástupce podatele a na konci podání uvede jen jméno podatele, který se nepodepisuje. Takový postup je z důvodu přehlednosti vhodný, zejména vystupuje-li v řízení více účastníků zastoupených advokáty. Otisk podpisového razítka advokáta se zakládá na jeho žádost do správního spisu vedeného u soudu, ke kterému činí advokát podání opakovaně. Význam využívání podpisového razítka advokáty byl snížen od 1. 7. 2012, tedy od doby povinného využívání datových schránek advokáty. Kromě podání učiněných zaručenou elektronickou formou, musí být každé podání datováno. Z procesního hlediska může být významné, kdy bylo podání předáno k poštovní přepravě a kdy bylo doručeno soudu.⁸⁴

4.2. Zvláštní náležitosti podání

V každém podání, pro které zákon předepisuje zvláštní náležitosti, musí být zároveň uvedeny obecné náležitosti podle § 42 odst. 4 OSŘ a dále zvláštní náležitosti, jenž občanský soudní řád pro konkrétní podání předepisuje, například v § 15a odst. 3 pro námitku podjatosti vznesenou účastníkem řízení, v § 75 odst. 2 pro návrh na vydání předběžného opatření, v § 79 odst. 1 pro žalobu (návrh na zahájení řízení), § 205, § 205a, § 205b pro odvolání, § 232 pro žalobu na obnovu řízení a pro zmatečnost, § 241a pro dovolání, § 246 odst. 2 pro žalobu ve věci,

⁸³ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 223

⁸⁴ JIRSA, PAÁLKO, VANČUROVÁ in JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 317

o které již bylo rozhodnuto jiným orgánem a § 261 odst. 1 pro návrh na výkon rozhodnutí.⁸⁵

4.2.1. Náležitosti žaloby

Doručením žaloby soudu se zahajuje každé sporné civilní řízení. Žaloba je svým charakterem přirozeným sdělením a její jednotlivé složky jsou vzájemně provázány, proto nelze žalobu zcela formalizovat textem zákona. Některé zákonem specifikované náležitosti žaloby jsou ve skutečnosti náležitostí jedinou. Pokud je například cílem označit účastníka řízení a bude zákonem předepsané označení identifikačním číslem v žalobě chybět, přesto může být účastník dostatečně označen dalšími uvedenými skutečnostmi, jako názvem a adresou sídla, takže chybějící údaj nebude podstatnou žalobní vadou.⁸⁶

Náležitosti návrhu na zahájení řízení jsou v ustanovení § 79 odst. 1 OSŘ stanoveny takto: „*Řízení se zahajuje na návrh. Návrh musí kromě obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) obsahovat jméno, příjmení a bydliště účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, označení státu a příslušného státního orgánu, který za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá. Ve věcech vyplývajících z obchodních vztahů musí návrh dále obsahovat identifikační číslo právnické osoby, identifikační číslo fyzické osoby, která je podnikatelem, popřípadě další údaje potřebné k identifikaci účastníků řízení. Tento návrh, týká-li se dvoustranných právních vztahů mezi žalobcem a žalovaným (§ 90), se nazývá žalobou.*“

Citované ustanovení uvádí zákonem předepsané, tedy formální náležitosti žaloby, které musí žalobce v žalobě uvést:

- a) **Označení soudu**, kterému je žaloba určena, je základní náležitostí každé žaloby, protože jím žalobce může dát najevo výběr soudu v případě příslušnosti soudu na výběr dané podle ust. § 87 OSŘ a také z toho důvodu, že pokud žalobce doručí žalobu jinému soudu, než v žalobě označil, nemusí tento soud vyslovovat svou místní nepříslušnost a může věc rovnou předat

⁸⁵ BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL; Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 149

⁸⁶ SVOBODA in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 340

v žalobě označenému soudu jako soudu místně příslušnému.⁸⁷ V soudní praxi se však toleruje, pokud soud v žalobě označen není a žaloba je mu rovnou adresována a doručena nebo přinesena na podatelnu. V tomto případě tedy stačí konkludentní jednání žalobce, jímž fakticky žalobu adresoval či podal konkrétnímu soudu.⁸⁸

- b) **Označení účastníků řízení.** Přesné vymezení účastníků řízení je nutnou podmínkou individualizace žaloby, což vyplývá ze soukromoprávního charakteru sporu. V civilním řízení není možné, aby žalobce stranu žalovanou neoznačil, není možné, aby např. část řízení probíhala bez žalovaného. Pouze výjimečně může v průběhu řízení dojít ke změně účastníků, a to v případě záměny účastníků (§ 92), obligatorního procesního nástupnictví (§ 107) a fakultativního procesního nástupnictví (§ 107a). Až na tyto případy zůstávají žalobce a žalovaný účastníky řízení po celou dobu sporu.⁸⁹ Zákon výslovně stanoví, jakými prvky mají být účastníci označeni. U fyzických osob je třeba uvést jejich jméno, příjmení a adresu bydliště, dalším nepovinným údajem je rodné číslo, jenž je užitečné k dohledání pobytu účastníka, pokud není znám. U právnické osoby je třeba uvést obchodní firmu nebo název a adresu sídla a identifikační číslo. Privilegované postavení státu jako účastníka řízení se projevuje v tom, že nestačí uvést název Česká republika, ale je třeba označit i organizační složku, která za stát v dané věci před soudem vystupuje a adresu sídla této složky.⁹⁰ Označení státu jako žalovaného bez uvedení organizační složky nebo s uvedením nesprávné organizační složky je pouze nepodstatnou vadou, protože soud je povinen zjistit, která organizační složka za stát v dané věci vystupuje a s touto jednat.⁹¹ Obec je veřejnoprávní korporací a měla by být označena názvem a adresou sídla obecního úřadu.⁹² Pokud naopak žalobce v žalobě označí jako žalovaného pouze organizační složku státu, kraje nebo obce, jde o vadu žaloby, kterou soud sám neodstraňuje, tedy nedoplňuje příslušného nositele procesněprávní subjektivity. Nejvyšší

⁸⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 143

⁸⁸ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2019, s. 64-65

⁸⁹ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 196

⁹⁰ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 65

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 629/2005

⁹² SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 65

soud k tomu uvádí: „*Je-li v žalobě za žalovaného označen pouze orgán státu (kraje, obce), je na místě takový stav posoudit jako vadu žaloby ve smyslu § 43 odst. 1 o.s.ř. Je-li pak žalobcem posléze zjednána náprava spočívající v označení žalovaného jako České republiky (kraje, obce), lze odtud usuzovat na původně vadnou žalobu (§ 43 o.s.ř.), kterou žalobce sám zhojil.*⁹³ Nezhojil-li by žalobce vadu žaloby sám, soud by byl povinen žalobce k odstranění této vady vyzvat.

- c) **Označení věci, které se žaloba týká**, znamená označení uplatněného nároku, například plnění, kterého se žalobce domáhá, nebo práva, jehož ochrany se domáhá. Věc, které se žaloba týká je možno odvodit z další náležitosti, a to vylíčení skutkových okolností. Označení věci je jakousi zkratkou nebo nadpisem, např. „o výživné manželky“, „o zaplacení částky 100 000 Kč“ a podobně.⁹⁴
- d) **Vylíčení rozhodujících skutečností** znamená uvedení hmotněprávních skutečností, o které žalobce opírá uplatněný nárok, zároveň z nich vyplývá aktivní legitimace žalobce a pasivní legitimace žalovaného. Jsou to fakta, která musí mít soud k dispozici již na začátku řízení.⁹⁵
- e) **Čeho se žalobce domáhá**, jinak řečeno uvedení žalobního petitu, tedy vymezení práv a povinností, o kterých má soud rozhodnout. Žalobce má uvést návrh výroku rozsudku nikoli doslovně tak, aby jej soud mohl bez jediné změny převzít, ale aby bylo jasné, co mu má být přisouzeno.⁹⁶ Soud může formulovat žalobní petit jinak než žalobce, ale vždy musí rozhodnout o celém žalobou vymezeném předmětu řízení, ale zároveň nesmí přisoudit více nebo něco jiného, než žalobce požadoval. „*Žaloba nemusí obsahovat všechna skutková tvrzení, ze kterých soud vychází při dokazování a rozhodnutí o věci samé, nýbrž jen taková tvrzení o rozhodných skutečnostech, kterými je vymezen skutkový děj tak, co má soud projednat a o čem má rozhodnout.*“⁹⁷ Žaloba může obsahovat návrh, aby soud ve věci rozhodl platebním rozkazem podle § 172 OSŘ a soud může platební rozkaz vydat i bez výslovné žádosti žalobce. Ze slova „může“ vyplývá, že soud

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2015, sp. zn. 26 Cdo 2799/2015

⁹⁴ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 65

⁹⁵ SVOBODA in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 346

⁹⁶ SVOBODA in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 350

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3744/2019

platební rozkaz vydat nemusí ani tehdy, pokud to žalobce navrhne. Návrh na vydání platebního rozkazu není samostatným podáním, je obsažen přímo v žalobě. Žalobce ale může podat žalobu a dodatečně navrhnout, aby o ní soud rozhodl platebním rozkazem. Mám zato, že v takovém případě by byl návrh na vydání platebního rozkazu samostatným podáním. Z hlediska mé práce v části náležitostí podání považuji za významný zákonný požadavek pro vydání platebního rozkazu, aby uplatněné právo vyplývalo ze skutečností uvedených žalobcem. Platební rozkaz je forma rozhodnutí o věci samé, vydává se bez nařízení jednání či jiného soudního roku, bez slyšení účastníků a provádění důkazů. Lze jej vydat pouze ve sporném řízení. Žaloba se žalovanému doručuje až spolu s platebním rozkazem. V platebním rozkazu soud uloží žalovanému, aby stanovenou částku zaplatil do 15 dnů od doručení platebního rozkazu nebo aby v téže lhůtě podal odpor, což je opravný prostředek, který nemusí být odůvodněn. Platební rozkaz lze vydat jen tehdy, lze-li vyhovět celému uplatněnému nároku. Při rozhodování o vydání platebního rozkazu soud postupuje podle své úvahy vedené zákonnými podmínkami. Platební rozkaz nelze vydat v případě, není-li znám pobyt žalovaného nebo měl-li by být doručen žalovanému do ciziny. Kromě těchto zákonných omezení a toho, že uplatněným nárokem musí být požadavek na peněžité plnění, je podstatné, že ze skutečností uvedených žalobcem musí vyplývat uplatněné právo. Protože soud rozhoduje pouze na základě skutečností tvrzených žalobcem, klade zákon na kvalitu rozkazní žaloby vyšší nároky, než jakým je požadavek její projednatelnosti. O žalobě, která vykazuje vady, jenž ovšem nebrání jejímu projednání, soud nařídí jednání a jestliže to žalobce dosud neučinil, může svou povinnost vylíčit rozhodující skutečnosti splnit při tomto jednání. Zákon totiž považuje žalobu za projednatelnou, i když z ní zcela nevyplývá uplatněné právo. Uvedený nedostatek však brání tomu, aby o takové žalobě bylo rozhodnuto platebním rozkazem. Závěr, že uplatněné právo vyplývá ze skutečností vylíčených žalobcem, předpokládá takové vylíčení rozhodujících okolností, které dovoluje právní posouzení věci.⁹⁸

- f) **Označení důkazů**, jichž se žalobce dovolává, má být v žalobě uvedeno, ale pokud důkazy žalobce v žalobě neoznačí, nezpůsobí tím neprojednatelnost

⁹⁸ KRČMÁŘ in BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 770-772

žaloby. Nedostatek důkazů může vést k neunesení důkazního břemene a zamítnutí žaloby,⁹⁹ nikoli k jejímu odmítnutí pro vady. Žalobce může důkazy označit i dodatečně, ale pokud tak neučiní, může být žaloba zamítnuta. Neuvede-li žalobce důkazní návrhy, nemusí k zamítnutí žaloby dojít vždy, žalobce tedy může výjimečně ve sporu uspět i přes neoznačení důkazů, stane se tak například, pokud soud rozhodne rozsudkem pro uznání podle § 153a OSŘ nebo rozsudkem pro zmeškání podle § 153b OSŘ, protože v těchto případech se dokazování neprovádí, ale soud rozhoduje na základě uznání nároku žalovaným, respektive na základě zmeškání jednání žalovaným, pokud byl řádně a včas předvolán a bez omluvy se k jednání nedostavil. Stejně tak může žalobce ve sporu uspět, aniž označí důkazy, pokud soud ve věci rozhodne platebním rozkazem. Naopak pro nedostatek důkazních návrhů nemůže být žaloba odmítnuta v žádném případě.

- g) **Datum a podpis.** V žalobě má být uvedeno datum sepisu žaloby, pokud je však žalobce neuvede, nejde o vadu žaloby, pro kterou by žaloba měla být odmítnuta, nedojde-li k dataci ani dodatečně po výzvě soudu. Z hlediska hmotného práva je totiž podstatné, kdy byla žaloba doručena soudu, např. pro posouzení promlčení nebo prekluze nároku. Od data sepisu žaloby žádné lhůty neběží ani se nestaví, zákon ani nestanoví, že by žaloba od sepisu měla být v určité lhůtě uplatněna u soudu. Žaloba tedy může být sepsána a žalobce se až s odstupem času může rozhodnout doručit ji soudu, takovému postupu nic nebrání. Žaloba musí být podepsána buď vlastnoručním podpisem žalobce nebo jiným mechanismem nahrazujícím podpis žalobce nebo jeho zástupce některým ze způsobů podepisování podání, tedy zaručeným či uznávaným elektronickým podpisem v elektronickém podání, případně otiskem podpisového razítka advokáta zastupujícího žalobce. Pokud je žaloba zaslána prostřednictvím datové schránky žalobce, vychází se z toho, že přístupový kód by měl znát pouze on a žádný podpis žaloba obsahovat nemusí.¹⁰⁰

⁹⁹ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 66

¹⁰⁰ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 66

4.2.2. Náležitosti námítky podjatosti

Vznesení námítky podjatosti soudce je podáním účastníka řízení, kterým se řízení nezahajuje, přesto zákon účastníkovi řízení ukládá, aby kromě obecných náležitostí podle podání podle § 42 odst. 4 OSŘ uvedl i náležitosti speciální a také pro uplatnění námítky podjatosti stanoví lhůty, aby se předešlo obstrukcím spočívajícím ve vznášení opakovaných nedůvodných námitek podjatosti soudců, tedy námitek, jejichž skutečným důvodem je snaha oddálit rozhodnutí soudu, nikoli zajistit projednání a rozhodnutí věci nestranným soudcem. Lhůta 15 dnů pro vznesení námítky podjatosti je zákonnou procesní lhůtou, jejíž zmeškání lze na návrh účastníka prominout.

V ustanovení § 15a odst. 2 a 3 OSŘ je uvedeno: „Účastník je povinen námítku podjatosti soudce (přisedícího) uplatnit nejpozději při prvním jednání, kterého se zúčastnil soudce (přisedící) o jehož vyloučení jde; nevěděl-li v této době o důvodu vyloučení nebo vznikl-li tento důvod později, může námítku uplatnit do 15 dnů poté, co se o něm dozvěděl. Později může námítku podjatosti účastník uplatnit jen tehdy, jestliže nebyl soudem poučen o svém právu vyjádřit se k osobám soudců (přisedících).“

V námítce podjatosti musí být kromě obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému soudci (přisedícímu) směřuje, v čem je spatřován důvod pochybnosti o jeho nepodjatosti, popřípadě kdy se o něm účastník podávající námítku dozvěděl, a jakými důkazy může být prokázán.“

Možnost účastníka řízení vyjádřit se k osobám soudců a přisedících je třeba chápat jako jeho právo vznést námítku podjatosti, čímž se realizuje právo účastníka řízení na projednání a rozhodnutí věci nestranným soudem. O tomto svém právu by účastníci měli být poučeni již ve fázi přípravy jednání, může se tak stát ve výzvě k vyjádření se k žalobě, při přípravě jednání nebo spolu s předvoláním k jednání, nejpozději však na začátku prvního jednání ve věci samé. Vedle účastníka řízení může námítku podjatosti vznést také vedlejší účastník. Žádné další osoby, jako například svědci a znalci námítku podjatosti vůči soudci vznést nemohou, k takovému nepřipustnému úkonu by soud nepřihlížel. Zvláštními náležitostmi námítky podjatosti soudce tedy jsou:

- a) **Označení soudce**, proti kterému námítka směřuje. Celé jméno a akademický titul (příp. tituly) soudce by měly být uvedeny na seznamu

projednávaných věcí, umístěném před vstupem do jednacích síní a také na štítku u místa soudce v jednacích síních, aby účastník jméno soudce či přísedících znal. Námitka podjatosti musí být vznesena vůči konkrétnímu soudci, nikoli např. vůči všem soudcům daného soudu.

- b) **Důvod pochybnosti o nepodjatosti soudce**, včetně údaje o tom, kdy se účastník o tomto důvodu dozvěděl. Důvody vyloučení soudců jsou uvedeny v § 14 OSŘ, jde o poměr soudce k věci, k účastníkům nebo jejich zástupcům, pro který lze pochybovat o jejich nepodjatosti, dále je vyloučen soudce, který ve věci rozhodoval jiným stupněm a při projednávání žaloby pro zmatečnost je vyloučen soudce, který zmatečností napadenou věc projednával. Naopak soudce není vyloučen pro svůj postup v projednávané věci ani jeho rozhodování v jiných věcech.
- c) **Důkazy** k prokázání důvodu pochybností o nepodjatosti soudce.¹⁰¹

¹⁰¹ HROMADA in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 48

5. Vadné podání

Aby nedocházelo k odmítání spravedlnosti, jestliže účastník doručí soudu podání, které vykazuje vady, upravuje OSŘ postup soudu při odstraňování vad podání v ust. § 43 OSŘ. V prvním odstavci je upravena povinnost soudu upozornit účastníka řízení na vadnost podání, stanovit mu k odstranění vad lhůtu a poučit jej, jak má vadu podání odstranit. Ve druhém odstavci je upraven postup soudu pro případ, kdy účastník řízení nebude na výzvu soudu reagovat, přestože bude poučen o následcích nevyhovění výzvě soudu. Následky jsou pak dvojí, podle toho, zda se jedná o podání zahajující řízení či nikoliv, jak je uvedeno v ust. § 43 odst. 1) a 2) OSŘ:

„1) Předseda senátu usnesením vyzve účastníka, aby bylo opraveno nebo doplněno podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité. K opravě nebo doplnění podání určí lhůtu a účastníka poučí, jak je opravu nebo doplnění provést.

2) Není-li přes výzvu předsedy senátu podání řádně opraveno nebo doplněno a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat, soud usnesením podání, kterým se zahajuje řízení, odmítne. K ostatním podáním soud nepřihlíží, dokud nebudou řádně opravena nebo doplněna. O těchto následcích musí být účastník poučen.“

V našem právním řádu není povinné zastoupení advokátem nebo jinou osobou s právním vzděláním. Výjimkou je pouze dovolací řízení, v němž účastník musí být zastoupen advokátem, pokud nemá sám právnické vzdělání a také samotné dovolání musí být sepsáno advokátem, jak vyplývá z ustanovení § 241 odst. 1 a 4 OSŘ. Účastníci se ve většině případů obracejí na soud přímo, aniž by byli zastoupeni. Z tohoto důvodu je potřebný nějaký procesní mechanismus, který by účastníkovi sdělil, že jeho podání má vady a o které vady se jedná, zároveň mu vysvětlil, jakým způsobem má vady odstranit a stanovil mu přiměřenou lhůtu k jejich odstranění a zároveň účastníka poučil, že neodstraní-li vady ve stanovené lhůtě, bude podání, kterým se zahajuje řízení odmítnuto, a k jiným podáním se nebude přihlížet.

Podání je vadné tehdy, neobsahuje-li obecné náležitosti podání podle § 42 odst. 4 OSŘ a u některých podání také zvláštní zákonem stanovené náležitosti.

Odstraňovat je třeba vady podání, které jej činí neprojednatelným, protože soud neví o čem, jak a vůči komu má rozhodnout nebo postupovat.¹⁰² Drápal mezi vady řadí neúplnost podání,¹⁰³ ale Svoboda hovoří pouze o nesrozumitelnosti a neurčitosti podání a neúplnost podání považuje za vadu jen tehdy, způsobuje-li jeho neurčitost.¹⁰⁴

Tento názorový rozdíl považují za teoretický, který se v praxi neprojeví. Vycházím ze znění ust. § 43 odst. 1, věty první OSŘ: „... *podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité.*“ Zde zákon hovoří kromě nesrozumitelnosti a neurčitosti podání, také o podání, které neobsahuje všechny náležitosti, tedy neúplném podání, proto budu nadále vycházet z toho, že vadným je neúplné, neurčité a nesrozumitelné podání.

Vadou podání naopak není, pokud podatel v podání uvede nadbytečné údaje a vysvětlivky, na takovéto údaje ustanovení o odstraňování vad nemíří, protože nadbytečné údaje nebrání soudu, aby pokračoval v řízení. Na nadbytečné údaje je možno podatele jen upozornit, není třeba je nahradit nebo doplnit.¹⁰⁵ Rozhodne-li soud o vadné žalobě platebním rozkazem, ač by tak učinit neměl, vadu žaloby to nezhojí. Vada žaloby trvá, dokud ji účastník neodstraní, i když ji soud zaregistruje až později. Pokud platební rozkaz nenabude právní moci, protože se jej nepodaří doručit do vlastních rukou žalovanému nebo žalovaný podá odpor, pokračuje se ve sporném řízení, kde se soud opět před dalším postupem musí zabývat vadami žaloby a zjistí-li je, žalobce vyzve k jejich odstranění a nebude-li žalobce na výzvu soudu reagovat, může být žaloba i po vydání platebního rozkazu odmítnuta.¹⁰⁶

5.1. Druhy vad podání

Jak jsem uváděla výše, vadami podání je jeho neúplnost, nesrozumitelnost a neurčitost způsobující jeho neprojednatelnost. Vadou podání je také chyba v psaní, v počtech nebo jiná zřejmá nesprávnost.¹⁰⁷ Vadou podání naopak není, pokud podatel v podání uvede nadbytečné údaje. Vadou podání také není, pokud

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4608/2010

¹⁰³ DRÁPAL in BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 172

¹⁰⁴ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 73

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2775/2009

¹⁰⁶ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 129

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 627/2011

nejsou splněny procesní podmínky řízení nebo účastníci označení v žalobě nejsou ve věci aktivně či pasivně legitimováni, jak uvedu níže. Vadou podání (žaloby) také není, neuvede-li žalobce přesný návrh, jak má znít výrok rozsudku. „*Požadavek ustanovení § 79 odst. 1 věty druhé o.s.ř., aby ze žaloby bylo patrné, čeho se žalobce domáhá, neznamená, že by žalobce byl povinen učinit soudu návrh na znění výroku jeho rozsudku. Označí-li žalobce v žalobě přesně, určitě a srozumitelně povinnost, která má být žalovanému uložena rozhodnutím soudu, nebo způsob určení právního vztahu, práva nebo právní skutečnosti, soud nepostupuje v rozporu se zákonem, jestliže použitím jiných slov vyjádří ve výroku svého rozhodnutí stejná práva a povinnosti, kterých se žalobce domáhal. Pouze soud rozhoduje, jak bude formulován výrok jeho rozhodnutí, případným návrhem žalobce na znění výroku rozhodnutí přitom není vázán. Při formulaci výroku rozhodnutí soud musí dbát, aby vyjadřoval (z obsahového hlediska) to, čeho se žalobce žalobou skutečně domáhal.*“¹⁰⁸ Vadou podání také není, pokud žalobce v žalobě neoznačí důkazy, případně k žalobě nepřipojí listinné důkazy.¹⁰⁹

5.1.1. Neúplnost podání

Podání je neúplné, pokud neobsahuje náležitosti podle § 42 odst. 4 OSŘ a u některých zvláštních podání také další náležitosti stanovené zákonem. Neúplným podáním je například žaloba, v níž jsou vyličený rozhodující skutečnosti tak stručně, že nelze poznat, jaký skutek žalobce činí předmětem řízení.¹¹⁰ „*Žaloba nemusí obsahovat všechna skutková tvrzení, ze kterých soud vychází při dokazování a rozhodnutí o věci samé, nýbrž jen taková tvrzení o rozhodných skutečnostech, kterými je vymezen skutkový děj tak, aby soud věděl, co má projednat a o čem má rozhodnout.*“¹¹¹

5.1.2. Nesrozumitelnost podání

Podání je nesrozumitelné, jestliže se žalobce vyjadřuje takovým způsobem, že z podání nelze poznat, jestli obsahuje všechny náležitosti podání, jaké náležitosti obsahuje a jaké nikoliv. Nesrozumitelná je například žaloba, která může být i značně rozsáhlá a obsahovat mnoho různých tvrzení, přesto nelze zjistit, jaké pro

¹⁰⁸ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 20. 08. 2003, sp. zn. 21 Cdo 909/2003

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 370/2002

¹¹⁰ DRÁPAL in BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 172

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3744/2019

řízení významné skutečnosti žalobce tvrdí a co činí předmětem řízení. „*Soudy, stejně jako ostatní orgány na území České republiky, jednají v češtině; v jejich povinnostech ani možnostech není zajišťovat účastníkům řízení automaticky komfort úřední komunikace v jejich mateřském jazyce. Obdržel-li soud podání účastníka v jeho mateřském jazyce, je povinen uvědomit účastníka o nesrozumitelnosti podání, vyzvat jej, aby podání předložil soudu v českém jazyce a poučit jej, že pokud toto podání nebude řádně opraveno, soud k němu za řízení nebude přihlížet. V písemném styku je věcí účastníka řízení, aby se obracel na soud v českém jazyce (tedy si sám zajistil překlad písemnosti) a soud zajišťuje právo na spravedlivý proces ustanovením tlumočnicka či úředním překladem písemnosti jen tam, kde bez takového postupu je právo na spravedlivý proces a rovné postavení účastníka vyloučeno či omezeno.*“¹¹²

5.1.3. Neurčitost podání

Podání je neurčité, jestliže obsahuje přesné a úplné údaje, ale je mezi nimi logický rozpor. V žalobě například žalobce uvede všechny náležitosti a vylíčí rozhodné skutečnosti, se kterými je zcela v logickém rozporu návrh, jak má soud ve věci rozhodnout, tedy žalobní petit. Nesrozumitelný nebo neurčitý je také žalobní petit, jestliže jsou v něm práva a povinnosti vymezena tak, že nelze dovést, o jaká práva a povinnosti vůbec jde a je zcela zřejmé, že kdyby soud navržené znění žalobního petitu převzal do výroku rozsudku, byl by rozsudek nevykonatelný.¹¹³ Neurčitost podání je třeba posuzovat opatrně, protože podání se musí hodnotit podle obsahu a pokud z obsahu podání vyplývá, o čem a na jakém základě má soud rozhodnout, je třeba podání projednat.¹¹⁴

5.2. Odstraňování vad podání

Z hlediska procesního postupu soudu po zjištění, že podání je vadné, je důležité vyřešení otázky, zda podání obsahuje návrh na zahájení řízení nebo jej neobsahuje. Nemá to sice vliv na povinnost soudu vyzvat podatele k odstranění vad podání postupem podle § 43 odst. 1 OSŘ, protože tak má soud postupovat vždy. Rozdíl spočívá v obsahu poučení, které soud spolu s výzvou účastníkovi poskytne,

¹¹² Rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 20 C 136/2018

¹¹³ DRÁPAL in BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 172

¹¹⁴ ŠULÁKOVÁ in LAVICKÝ, Petr a kol., Občanský soudní řád. Řízení sporné. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluver ČR, a. s. 2016, s. 176

pokud jde o podání zahajující řízení, poučí jej o tom, že nevyhoví-li výzvě soudu ve stanovené lhůtě, podání bude soudem odmítnuto. Pokud jde o podání, kterým se řízení nezahajuje, po marném uplynutí lhůty k odstranění vad bude soud dále pokračovat v řízení a k podání, jehož vady nebyly odstraněny, nebude přihlížet.¹¹⁵ Výzva k odstranění vad podání musí obsahovat údaje o tom, v čem je podání nesprávné nebo neúplné a poučení, jak je třeba opravu nebo doplnění provést, dále poučení o tom, že řízení bude zastaveno, jestliže podání nebude včas opraveno nebo doplněno, případně se k němu nebude přihlížet, pokud jde o podání, kterým se nezahajuje řízení. K odstranění vad podání zákon nestanoví účastníkům žádnou lhůtu, ale poskytnutí lhůty je potřebné, proto tuto lhůtu určí soud. Jde o tzv. soudcovskou lhůtu podle § 55 OSŘ. Lhůta k odstranění vad podání musí být v usnesení uvedena. Kdyby ji soud nestanovil, nastal by stav právní nejistoty o tom, do kdy má účastník vady podání odstranit a kdy je soud oprávněn podání odmítnout. Z uvedeného vyplývá, že výzva soudu k odstranění vad podání musí obsahovat i určení přiměřené lhůty.¹¹⁶ Lhůta může být soudem prodloužena. Ze slova „může“ vyplývá, že jde o právo soudu takto rozhodnout, nikoli jeho povinnost. Poučovací povinnost soudu vyplývající z ust. § 43 OSŘ navazuje na obecnou poučovací povinnost zakotvenou v ust. § 5 OSŘ, podle níž je soud povinen poučovat účastníky o jejich procesních právech a povinnostech. Soud musí dbát, aby podatele vadného podání nezkrátil na jeho dalších právech. *„Zamítá-li soud žádost o ustanovení zástupce (§ 30 o.s.ř.) žalobci, jenž podal u soudu žalobu, která trpí vadami, bráničimi pokračovat v řízení, může ho ve smyslu § 43 odst. 1 o.s.ř. usnesením vyzvat, aby žalobu opravil nebo doplnil, teprve v době, kdy usnesení o zamítnutí žádosti je v právní moci.“*¹¹⁷

Výjimkou je např. návrh na vydání předběžného opatření podle § 75a OSŘ. Pokud tento trpí vadami, soud jej odmítne, aniž by použil výzvu podle § 43 odst. 1 OSŘ. V řízení o předběžném opatření je třeba rozhodnout bezodkladně, nejpozději ve lhůtě 7 dnů, a proto zde není časový prostor na výzvu k odstranění vad podání v soudem stanovené lhůtě. Také může nastat výjimečná situace, kdy je soudu doručeno podání anonymní nebo takové, v němž je podatel označen jen nečitelným podpisem a obsah podání je natolik neurčitý, že nelze zjistit, které věci se týká a kdo

¹¹⁵ JIRSA in JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 320-321

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 60/98

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 987/2013

je podatelem. Pak není v možnostech soudu vyzvat podatele k doplnění podání, věc se zapíše do rejstříku jako nejasné podání a založí. V řízení musí soud postupovat předvídatelně v součinnosti s účastníky řízení, aby ochrana jejich práv byla rychlá a účinná.

Usnesení s výzvou k odstranění vad se doručuje pouze tomu, kdo vadné podání učinil a je třeba v něm uvést:

- a) V čem je podání neúplné, nesrozumitelné nebo neurčité. Účastníkovi je třeba nejdříve sdělit, v čem spočívá vada jeho podání, tedy jaký údaj v podání chybí, proč je podání nesrozumitelné nebo neurčité.
- b) Poučení, jak má být vada podání odstraněna, např. jaké údaje mají být doplněny, že práva a povinnosti mají být vymezeny jednoznačně, a to tak, aby nebylo poskytnuto také poučení o hmotném právu, protože by byla porušena rovnost stran sporu.
- c) Určení přiměřené lhůty k odstranění vad podání. Nemá jít o lhůtu nepřiměřeně krátkou, ale ani tak dlouhou, že by znamenala průtah v řízení.
- d) Poučení, že v případě nevyhovění výzvě soudu bude podání, kterým se zahajuje řízení odmítnuto a k podání jiného charakteru se nebude přihlížet.¹¹⁸

Soud musí i zjevnou vadu podání, zejména pokud jde o dispozici s předmětem řízení, jakou je žaloba, změna žaloby nebo částečné zpětvzetí žaloby odstraňovat postupem podle § 43 OSŘ, aby zachoval svou nestrannost. Nemůže sám opravit údaj, který podatel uvedl chybně, ač jde o chybu zjevnou, například chybný součet dvou požadovaných nároků, posunutí desetinné čárky a podobně. Soud nemůže opravu provést sám, protože by tak stranil podateli. Pokud žalobce v žalobě uplatní více nároků, může být podání neprojednatelné jen ohledně některého nároku.¹¹⁹ Stejně tak může být podání neprojednatelné jen v části týkající se pouze příslušenství nároku, pak soud ve výzvě uvede, že se týká jen příslušenství nároku a pokud vada nebude odstraněna, může soud podání odmítnout jen v části týkající se příslušenství.

¹¹⁸ DRÁPAL BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL; Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 171-174

¹¹⁹ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 74

Soud musí účastníka poučit, jakým postupem má vadu podání odstranit, jaké údaje má doplnit. Nestací obecná výzva, aby účastník doplnil skutková tvrzení, o které opírá svůj nárok.¹²⁰ Pokud účastník vady podání, jímž se zahajuje řízení, odstraní v soudem stanovené lhůtě, má se za to, jako kdyby těchto vad nikdy nebylo.¹²¹ Na žalobu se tedy pohlíží jako na bezvadnou od počátku.

Ustanovení § 43 OSŘ na základě jazykového výkladu zakládá právo na výzvu k opravě podání tomu, kdo má v řízení postavení účastníka řízení. Toto ustanovení tedy nedopadá na podání učiněná svědky, znalci a jinými osobami. Soudy jsou povinny, s přihlédnutím k právu na spravedlivý proces podle čl. 6 EÚLP a práva na soudní ochranu podle čl. 36 Listiny, zabývat se i podáními, která jsou i zcela nesrozumitelná a nesmyslná. I u těchto podání, pokud patří do pravomoci soudu, je nutno účastníka vyzvat k opravě podání, poučit jej o způsobu odstraňování vad a dále postupovat podle reakce účastníka řízení a podání odmítnout až ve chvíli, kdy se výzva k odstranění vad minula účinkem. Povinnost takového postupu však není dána tam, kde je okruh účastníků stanoven zákonem, tedy tam, kde je postavení účastníka řízení nezávislé na tom, zda podání k soudu učiní či nikoliv. Okruh účastníků vyplývá z § 6 odst. 2 ZŘS, ale také z ust. § 14 a násl. zák. č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona. Je-li okruh účastníků dán zákonem a podání učiní osoba, která účastníkem podle zákona není, k opravě vad se nevyzývá. Např. se takto vyslovil Krajský soud v Praze v řízení sp. zn. KSPH 64 INS 4303/2016-B-19, ve kterém soud z uvedeného důvodu nepřihlédl k podání osoby, jež postavení účastníka řízení v době podání návrhu neměla, proto se soud podle komentovaného usnesení vůbec nepokusil vady odstranit.¹²²

5.2.1. Úloha soudu při odstraňování vad podání

Úlohu soudu při odstraňování vad podání považuji za klíčovou, nejvýznamnější u podání, jímž se zahajuje řízení. Jde totiž o podání pro žalobce a celý průběh řízení významné, na jeho náležitosti je kladen důraz, protože musí obsahovat kromě obecných náležitostí podle § 42 odst. 4 OSŘ i náležitosti speciální podle § 79 odst. 1 OSŘ, přičemž jeho vady mohou vést ke skončení řízení odmítnutím podání, pokud účastník nebude soudem poučen, v čem je jeho podání

¹²⁰ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 223

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2015, sp. zn. II. ÚS 3489/14

¹²² ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 230

vadné a jak má vady podání odstranit. Nejde jen o to, aby soud účastníkovi výzvu k odstranění vad zaslal, ale aby výzva byla řádná. Soud je tím prvkem sporného civilního soudního řízení, který má vadnost podání účastníka zjistit, usnesením účastníka o vadě podání informovat, dále ho poučit, že musí vadu podání odstranit a jazykem pro účastníka srozumitelným jej dále poučit, jakým způsobem má odstranění vady provést. Soud naopak nemůže po účastníkovi žádat postupem podle § 43 odst. 1 OSŘ doplnění žalobních tvrzení tam, kde žaloba z procesního hlediska vadná není. „*Nedostatek potřebných tvrzení představuje vadu žaloby ve smyslu ustanovení § 43 odst. 2 o. s. ř. jen za situace, že brání pokračování v řízení, tedy jen jestliže má za následek, že v žalobě není vymezen předmět řízení po skutkové stránce, a to v takovém rozsahu, který neumožňuje jeho jednoznačnou individualizaci (nemožnost záměny s jiným skutkem), a není tedy správné spojovat následky podle § 43 odst. 2 o. s. ř., požadovaly-li soudy doplnění skutečností významných z hlediska hmotného práva, nikoli pro procesní stránku věci. Z hlediska projednatelnosti žaloby není podstatné, jestliže soud v žalobě neshledá skutečnosti významné z pohledu hmotného práva, tedy v rovině do úvahy přicházejícího právního posouzení tvrzených skutečností. K tomu žalobce v občanském soudním řízení z hlediska způsobilosti jeho úkonu směřujícího k řádnému zahájení řízení, tedy žalobou, povinován není. Sama tato skutečnost k odmítnutí žaloby nepostačuje, není-li možná záměna s jiným skutkem.*“¹²³

Velmi záleží na tom, aby soud při poučování účastníka řízení dle § 43 odst. 1 OSŘ uvedl všechny vady podání a všechna poučení o jejich odstraňování a použil jazyk pro účastníka řízení srozumitelný. Naopak soud není povinen ani oprávněn poučovat podatele o hmotném právu. „*Poučovací povinnost o tom, jakým způsobem by měli žalobci formulovat žalobní návrh, aby mohli být v řízení úspěšní, přesahuje rámec poučovacích povinností zakotvených v občanském soudním řádu.*“¹²⁴

Úkolem soudu je přezkoumat každé podání, jímž se zahajuje řízení a zjistit, zda je bezvadné, zda bylo podáno u věcně a místně příslušného soudu, zda byl zaplacen soudní poplatek, pokud má žalobce v daném případě poplatkovou povinnost a zda byly splněny podmínky řízení.¹²⁵ Pokud některá z uvedených

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 30 Cdo 1776/2018

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2962/2012

¹²⁵ JIRSA in JIRSA, Jaromír; TREBATICKÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 320-321

podmínek splněna není, postupuje soud v souladu s ustanoveními OSŘ dopadajícími na danou situaci. Jsou-li všechny uvedené podmínky splněny, může soud pokračovat v řízení. Soud musí svým přístupem dbát ochrany základních práv a svobod účastníků řízení. „Při hodnocení určitosti a úplnosti žalobního návrhu je třeba dát přednost takovému výkladu vůle žalobce, který umožní věcné projednání žaloby, jejíž případné nedostatky se lze pokusit odstranit v rámci důkazního řízení, přičemž riziko neúspěchu takové snahy nese zásadně žalobce. Odmítnutím podání žaloby v procesní situaci dojde k odepření práva žalobce na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, které rovněž zahrnuje právo stran sporu přednést své argumenty a dozvědět se, jak je soud zhodnotil a proč jim nevyhověl.“¹²⁶

5.2.2. Důsledky neodstranění vad podání

Důsledky neodstranění vad podání jsou rozdílné podle toho, zda je vadné podání, kterým se zahajuje řízení, nebo jiné podání. Soud vady jakéhokoli podání odstraňuje vydáním usnesení, kterým podatele vyzve k odstranění vad a stanoví mu k tomu lhůtu, ale pouze v případě, že jde o vady podání, kterým se zahajuje řízení, má neodstranění vad v soudem stanovené lhůtě důsledek spočívající v odmítnutí podání.¹²⁷ Usnesení o odmítnutí podání se doručuje pouze žalobci. Pokud soud však již dal na vědomí existenci řízení i žalovanému, nejčastěji doručení žaloby, pak se usnesení musí doručit i jemu. Proti usnesení o odmítnutí podání je odvolání přípustné. Žalobce může vady podání odstranit ještě před rozhodnutím odvolacího soudu, který pak rozhodnutí soudu prvního stupně změní v tom smyslu, že se podání neodmítá a procesní soud následně pokračuje v řízení o již projednatelné žalobě. Jde-li o podání, jímž se řízení nezahajuje, soud k němu po marném uplynutí lhůty k odstranění vad nepřihlíží.¹²⁸

Ze statistiky vedené Ministerstvem spravedlnosti jsem zjistila, že v roce 2019 bylo podáno celkem 76 298 nejasných podání, z toho bylo skončeno odmítnutím 3 905, v roce 2020 bylo zapsáno celkem 63 263 podání mezi nejasné a odmítnuto celkem 2 210, takže ani zde se nepotvrdil můj předpoklad, že díky pandemické situaci došlo k výraznému zvýšení počtu nejasných podání,

¹²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. IV. ÚS 2338/18

¹²⁷ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 131

¹²⁸ DRÁPAL in BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 174

skončených odmítnutím. Lze tedy předpokládat, že soudy svou poučovací povinnost plnily řádně.

5.2.3. Nedostatek podmínek řízení

„Procesní podmínky můžeme charakterizovat jako základní procesní předpoklady k tomu, aby soud mohl svým rozhodnutím naplnit účel civilního procesu, tj. autoritativně o právech a povinnostech hmotněprávní povahy rozhodnout.“¹²⁹

Zastavení řízení pro nesplnění některé procesní podmínky má přednost před odstraňováním vad podání. Splněním procesních podmínek rozumíme splnění procesních předpokladů, aby soud o věci mohl jednat a rozhodnout.¹³⁰

Nedostatek procesních podmínek řízení není tedy možno zaměňovat s vadami podání a jejich odstraňováním. Existence podmínek řízení nemusí být splněna ihned v okamžiku zahájení soudního řízení. Naopak, soudní řízení je zahájeno jakýmkoli podáním, z jehož obsahu je možno dovodit, že se podatel domáhá zahájení soudního řízení, byť podatel může chtít vyřešit záležitost, která nespadá do pravomoci soudu. Naplnění podmínek řízení soud v souladu s ust. § 103 OSŘ posuzuje kdykoli v průběhu řízení. Místní příslušnost však zkoumá pouze do okamžiku skončení přípravného jednání, případně do zahájení jednání ve věci samé, nekoná-li se předběžné řízení. Nejsou-li podmínky řízení splněny ani dodatečně, soud nemůže rozhodnout ve věci samé meritorně, ale musí řízení ukončit procesně, tedy jej zastavit.

Mezi procesní podmínky ve sporném civilním řízení řadíme:

- a) Existenci žaloby, neboť není-li žaloba, není zahájeno řízení. Výjimkou je zahájení řízení bez návrhu podle ZŘS. Je-li po podání žaloby a zahájení řízení žaloba vzata zpět, odpadla podmínka řízení spočívající v existenci žaloby a řízení musí být zastaveno. Stejně to platí i pro částečné zpětvzetí žaloby, odvolání, dovolání, žalobu pro zmatečnost a žalobu na obnovu řízení.

¹²⁹ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ, Renáta; HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 135

¹³⁰ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 126

- b) Zaplacení soudního poplatku, pokud řízení není od placení osvobozeno např. podle § 11 odst. 1 písm. c) SOP nebo není osvobozen žalobce např. podle § 11 odst. 2 písm. e) SOP ze zákona, případně žalobce nepožádal o osvobození od placení soudních poplatků a jeho žádosti bylo vyhověno. Nezaplatí-li žalobce soudní poplatek splatný podáním žaloby, soud jej vyzve k zaplacení poplatku usnesením, není-li přes tuto výzvu ve stanovené lhůtě poplatek zaplacen, respektive žalobce nepožádá v této lhůtě o osvobození od soudních poplatků, soud řízení zastaví podle § 9 odst. 1 SOP. Jestliže soud opomene vyzvat k zaplacení soudního poplatku a zahájí jednání, již nemůže řízení z tohoto důvodu zastavit, ale poplatek musí vybrat dodatečně.
- c) Způsobilost být účastníkem řízení, o níž jsem psala v první kapitole. Nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení. Ztratí-li účastník procesní subjektivitu až v průběhu řízení, záleží na okolnostech, o jaké jde řízení a zda zanechal právního nástupce, zda bude v řízení pokračováno nebo bude zastaveno pro odpadnutí podmínky řízení.
- d) Nedostatek procesní způsobilosti, tedy způsobilosti jednat samostatně před soudem, je podmínkou řízení, jejíž nedostatek lze odstranit tím, že účastník musí být v řízení zastoupen svým zákonným zástupcem, opatrovníkem nebo kolizním opatrovníkem.

Na straně soudu musí být splněny tyto procesní podmínky:

- a) Nedostatek pravomoci soudu je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení. Žaloba musí být natolik úplná, srozumitelná a určitá, aby soud mohl posoudit, zda je dána jeho pravomoc. Jestliže pravomoc soudu ve věci není dána, soud se věcí dále nemůže zabývat, nezkoumá ani splnění dalších podmínek řízení, usnesením řízení zastaví a zároveň rozhodne, kterému orgánu věc postupuje.
- b) Věcná příslušnost soudu určuje, který článek ze soustavy soudů je příslušný k řízení v prvním stupni. Věcnou příslušnost zkoumá soud kdykoliv za řízení, avšak vždy zkoumá podmínky, které byly dány v okamžiku zahájení řízení. Okolnosti, které nastaly později než ke dni zahájení řízení, například v důsledku připuštění změny žaloby nejsou významné. Obecně jsou k řízení věcně příslušné v prvním stupni okresní soudy. K rozhodnutí o věcné

příslušnosti soud předkládá věc se svým vyjádřením, případně s vyjádřením účastníků řízení vrchnímu soudu.

- c) Místní příslušnost soudu určuje, který konkrétní soud z daného článku soudní soustavy, obecně opět ze soudů okresních, je místně příslušný k projednání žaloby. Místní příslušnost soud zkoumá jen do skončení přípravného jednání a pokud se nekonalo, do zahájení jednání o věci samé, tedy zpravidla do přednesu či přečtení žaloby. Rozhodné jsou opět skutečnosti dané ke dni zahájení řízení. Je-li tedy ke dni zahájení řízení daná místní příslušnost soudu jako obecného soudu žalovaného, nic se na této příslušnosti nemění, pokud se žalovaný odstěhuje mimo obvod tohoto soudu, i kdyby se tak stalo před koncem přípravného jednání, případně před zahájením jednání ve věci samé. Vysloví-li soud v usnesení, že není místně příslušný, zároveň vysloví, kterému místně příslušnému soudu věc postupuje. Nesouhlasí-li s tímto rozhodnutím soud, kterému byla věc postoupena, předloží věc k rozhodnutí svému nadřízenému soudu.
- d) Příslušnost funkční určuje, který soud rozhoduje o opravném prostředku. Jelikož obecně platí, že v prvním stupni jsou k projednání věci příslušné okresní soudy, o odvoláních proti jimi vydaným rozhodnutím rozhodují soudy krajské a o dovoláních Nejvyšší soud.

Jako negativní podmínky řízení označujeme překážku věci zahájené, jež znamená, že je-li o věci vedeno řízení, brání to tomu, aby o téže věci probíhalo další řízení, jak stanoví § 83 odst. 1 OSŘ, a překážku věci pravomocně rozhodnuté,¹³¹ která znamená, že o pravomocně rozsouzené věci nemůže být vedeno řízení opakovaně, jak stanoví § 159a odst. 4 OSŘ. Obě překážky jsou neodstranitelnými nedostatky podmínek řízení a později zahájené, respektive opakovaně zahájené řízení musí být zastaveno.¹³²

Hranice mezi nenaplněnou podmínkou řízení a vadou podání je velice neostrá a soud musí při přiměřeném využití § 43 OSŘ zjišťovat, zda je namístě

¹³¹ ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ, Renáta; HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C. H. Beck, 2014, s.136-146

¹³² ŠÍNOVÁ in SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ, Renáta; HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C. H. Beck, 2014, s.153

řízení zastavit pro existenci neodstranitelné podmínky řízení, nebo zda jde o vadu podání.¹³³

Například požaduje-li žalobce, aby mu Úřad městského obvodu Plzeň 4 zaplatil částku 15 000 Kč, protože budova úřadu stojí z části na jeho pozemku, je zřejmé, že žalobce uplatňuje žalobu proti úřadu, aniž si uvědomil, že úřad nemá procesní subjektivitu a měl žalovat obec, o jejíž úřad jde, tedy město Plzeň. Soud má tedy žalobce vyzvat a poučit jej, že daný úřad subjektivitu nemá, ale obec ano a stanovit mu pro odpověď na výzvu soudu lhůtu. Pokud žalobce ve lhůtě nezareaguje nebo bude trvat na tom, že žaluje Úřad městského obvodu Plzeň 4, soud řízení zastaví, protože žalobce trvá na řízení proti tomu, kdo nemá procesní subjektivitu.¹³⁴

Z uvedeného je patrné, že nedostatek podmínek řízení, ať už odstranitelný či neodstranitelný, zahrnuje jiné okruhy otázek, které je třeba v řízení vyřešit, než jsou formy a náležitosti podání, jejich vady a odstraňování vad. Zároveň se ale podle mého názoru prolínají a soud některé otázky musí řešit současně, když díky výzvě k odstranění vad neúplného, neurčitého nebo nesrozumitelného podání, respektive až z odpovědi na tuto výzvu je schopen zjistit, zda jsou splněny podmínky řízení, tedy zda je ve věci dána pravomoc soudu, případně jeho věcná a místní příslušnost.

5.2.4. Nedostatek aktivní či pasivní věcné legitimace

Od vady podání, o níž by soud byl povinen účastníka poučit a kterou by bylo nutno po poučení soudu odstranit, aby se předešlo odmítnutí podání, je třeba odlišit nedostatek aktivní či pasivní věcné legitimace, na kterou soud účastníka zásadně neupozorňuje a nevyzývá jej k odstranění tohoto nedostatku, protože by tak porušil rovnost účastníků. Jinak řečeno by soud poskytl žalobci poučení o hmotném právu.

Nedostatek aktivní legitimace žalobce či pasivní věcné legitimace žalovaného není vadou podání, která by měla a mohla být odstraněna podle citovaného ust. § 43 OSŘ. Věcná legitimace vyplývá z hmotného práva, ale promítá se do práva procesního v tom směru, že je jednou ze základních podmínek, aby účastník mohl být ve věci úspěšný. Žalobce je ve věci aktivně věcně legitimován,

¹³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. 26 Cdo 30/2010

¹³⁴ SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 127

pokud mu svědčí hmotné právo, jehož ochrany se domáhá. Jestliže chybí legitimace, byť jen na jedné straně, musí být žaloba z tohoto důvodu zamítnuta.¹³⁵ Právo podat žalobu tedy není totožné s aktivní věcnou legitimací žalobce, tato se během řízení teprve zjišťuje a je podmínkou úspěchu žaloby, pokud byla podána proti žalovanému, který je ve věci pasivně věcně legitimován.¹³⁶

¹³⁵ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 137

¹³⁶ SVOBODA in SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 338

Závěr

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila téma Právní úpravy podání v civilním procesu. Jde o téma významné a zajímavé tím, že nedopadá jen na právníckou veřejnost, ale týká se každé osoby, která se stane účastníkem civilního soudního řízení, ať na straně žalující nebo žalované, případně je na soudním řízení zúčastněna jako znalec, tlumočnick či svědek. Zabývala jsem se tedy právní úpravou procesních podání, které účastníci řízení, případně další osoby, činí vůči soudu mimo ústní jednání či jiný soudní rok. Pozornost jsem věnovala zejména ucelenému výkladu o náležitostech podání, kterým se zahajuje řízení, o možných vadách podání, způsobech jejich odstraňování, úloze soudu při poučení účastníka řízení o vadách podání, a o tom, jak je odstranit a o důsledcích neodstranění vad. To vše v souvislosti s právem na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny ve smyslu možných obtíží v přístupu k soudu. Použila jsem související judikaturu Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR.

V první části práce jsem vymezila pojmy civilního procesu a civilního procesního práva. Následně jsem se věnovala procesním úkonům soudu a účastníků řízení. Porovnávala jsem, zda se v roce 2020 v důsledku pandemické situace zvýšil či snížil oproti předchozímu roku počet podání zahajujících řízení a počet vyřízených věcí soudy s výsledkem, že k žádné statisticky významné odchylce nedošlo. Ve druhé části práce jsem se zabývala tím, co je podání v civilním řízení, jaké jsou jeho druhy, se zaměřením na rozlišení podání zahajující řízení, podání dispoziční, podání ve věci samé a podání ostatní. Podrobněji jsem se zaměřila na žalobu a námitku podjatosti. Ve třetí části jsem se zabývala formami podání, tedy podáním učiněným písemně v listinné podobě, elektronické podobě a telefaxem. Zmínila jsem se o tom, kdy praxe připouští telefonický kontakt se soudem. Dále jsem uvedla, ve kterých případech je nutné doplnění podání v zákonem stanovené lhůtě písemně či doložením originálu podání a důsledky nedoplnění podání ve smyslu jeho neúčinnosti. Ve čtvrté části práce jsem se věnovala obecným náležitostem podání a dalším náležitostem některých druhů podání, jimiž se zahajuje řízení, především žalobou, návrhem na vydání platebního rozkazu, odvoláním a dovoláním, případně se jimi disponuje s předmětem řízení, ve smyslu změny žaloby a zpětvzetí žaloby. Uvedla jsem, zda a jak se liší náležitosti podání v řízení podle zákona o zvláštním řízení soudním. V páté části jsem se zabývala vadami podání, jejich druhy a tím,

jak se v součinnosti se soudem odstraňují. Snažila jsem se poukázat na význam úlohy soudu při odstraňování vad podání, který jsem posoudila jako zásadní. Poukázala jsem na rozdíl mezi vadami podání, nedostatkem procesních podmínek řízení a nedostatkem aktivní či pasivní věcné legitimace účastníka řízení.

Ve své práci jsem čerpala především z textu Občanského soudního řádu a komentářové literatury, nejasné či sporné skutečnosti jsem se snažila vyložit pomocí judikatury. Ač by se mohlo zdát, že téma Právní úprava podání v civilním procesu je poměrně stručné, v průběhu jeho zpracování jsem zjistila, že právní úprava podání obecně a speciální úprava různých druhů podání otevírá velké množství otázek a činí téma rozvětveným a širokým.

Dospěla jsem k závěru, že právní úprava podání je v občanském soudním řádu upravena úplně co do písemné formy podání i náležitostí podání. Ač lze procesní úkony činit v řízení jakoukoli formou, podání ve sporném řízení lze učinit pouze písemně. Jen v nesporném řízení lze v zákoně uvedená podání učinit ústně do protokolu. Tato právní úprava je jednoznačná a předpokládám, že nečiní v praxi žádné nejasnosti, zejména pokud jde o listinnou podobu písemného podání. Nejasnosti mohou nastat ohledně elektronické a telefaxové podoby písemného podání ve věci samé, pokud jde o podpis podání, respektive doložení nepodepsaného podání originálem nebo podepsaným stejnopisem v zákonem stanovené lhůtě. Telefaxové podání musí být doplněno vždy, tato podoba listinného podání je však dle mého názoru stále méně častá. Pokud jde o podpis elektronického podání, občanský soudní řád zde odkazuje na zvláštní právní úpravu a zde už se podatel v právní úpravě může ztráct. V občanském soudním řádu podle mého názoru navíc chybí zakotvení povinnosti soudu informovat účastníka řízení, že podání doručené soudu telefaxem nebo elektronicky bez náležitého podpisu, jenž nebylo ve lhůtě tří dnů doplněno předložením originálu či stejnopisem, soud založil. Pokud soud tuto informaci podateli neposkytne, může se účastník mylně domnívat, že jeho podání bylo řádné a čeká na projednání soudem, případně se nedozví, že elektronické podání řádně nepodepsal, ač tak učinit chtěl, případně že doplnění nepodepsaného podání soudu nebylo doručeno včas či vůbec. Tato úprava by se mi jevila jako užitečná, byť k povinnosti soudu informovat účastníka o tom, že podal elektronické podání bez platného podpisu, se již vyslovil Ústavní soud,¹³⁷ protože

¹³⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2018, sp. zn. I. ÚS 2963/17

jde o závažnou skutečnost s dopady do roviny hmotněprávní, kdy v mezidobí může podateli marně uplynout např. promlčecí lhůta.

U náležitostí podání je situace složitější než u jeho formy. Občanský soudní řád stanoví obecné náležitosti podání a pro některá významná podání i náležitosti speciální. Je-li podatelem osoba bez právnického vzdělání, nemusí zvládnout veškeré náležitosti v podání uvést. Zde pak nastupuje úloha soudu, který má účastníkovi pomoci nedostatky náležitostí odstranit. Těžiště své práce jsem zaměřila na vady podání, jímž se zahajuje řízení, jejich odstraňování a úlohu soudu v tomto procesu. Dospěla jsem k závěru, že právní úprava postupu při odstraňování vad podání obsažená v ustanovení § 43 OSŘ je zcela jednoznačná a je doplněna bohatou judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Ze souvislostí vyplývajících jak z právní úpravy a judikatury činím závěr, že úloha soudu při odstraňování vad podání a zároveň zachování práva účastníků na přístup k soudu je naprosto klíčová. Soud musí podání účastníka řízení především vyhodnotit a určit, zda je podání řádné či vadné. Zde musí soud pečlivě vybalancovat rovnováhu mezi právem účastníka na přístup k soudu a svou povinností projednat jen bezvadnou žalobu, musí tedy určit, zda žaloba obsahuje dostatečná tvrzení o skutkové stránce věci a nesmí nedostatek skutkových tvrzení zaměnit s nedostatkem tvrzení pro právní posouzení věci. Naopak hodlá-li soud ve věci rozhodnout platebním rozkazem, musí být žalobní tvrzení dostatečná i pro právní posouzení věci. Dospěje-li soud k závěru, že vady podání je nutno odstraňovat postupem podle § 43 odst. 1 OSŘ, musí tak učinit správnou formou, tedy usnesením, nikoliv prostým dopisem. V usnesení je pak soud povinen označit všechny vady podání a účastníka poučit, jak má tyto vady podání odstranit. Nestačí přitom obecné poučení o vadnosti podání a o povinnosti je odstranit. Poučení musí vycházet z konkrétních tvrzení žalobce o uplatněném nároku, žalobci musí být z poučení soudu zřejmé, jak má vady podání odstranit, tedy jaké údaje má doplnit či vyjasnit. Za tímto účelem musí být poučení soudu napsáno slovy pro účastníka srozumitelnými. Zde musí soud opět dbát, aby účastníkovi sice poskytl povinné poučení, ale nepřekročil linii mezi poučením procesním a hmotněprávním. Pokud by se tak stalo a soud poučil účastníka o hmotném právu, zásadně by porušil rovnost stran tím, že by žalující straně poskytl „nápovědu“. Pro odstranění vad podání pak soud musí stanovit přiměřenou lhůtu odpovídající složitosti věci, může-li ji soud z nejasného podání vyvodit. Zároveň nemůže být lhůta nepřiměřeně dlouhá, aby nevedla

k nedůvodným průtahům řízení. Zásadně tedy nelze paušálně stanovovat lhůtu tři nebo sedmi dnů s vědomím, že účastník vady podání odstranit nestihne a soud se tak odmítnutím podání věci „zbaví“, ani lhůtu např. půlroční s předpokladem, že se v mezidobí věc „nějak vyřeší.“ Ve složitějších případech je nutno poskytnout takovou lhůtu, aby účastník mohl vyhledat právní pomoc. Jde o lhůtu soudcovskou, kterou soud může na žádost účastníka v odůvodněných případech prodloužit. Soud musí účastníka také poučit o důsledcích nevyhovění výzvě soudu ve stanovené lhůtě, které u podání zahajujícího řízení znamenají odmítnutí podání a u ostatních podání skutečnost, že k nim soud nebude přihlížet. Jestliže soud na některou vadu podání účastníka neupozorní a nepoučí jej, jak tuto vadu odstranit, nemůže podání z důvodu této vady odmítnout. Zjistil-li soud další vadu podání až po poučení účastníka dle § 43 odst. 1 OSŘ, musí vydat nové usnesení a účastníka poučit o nově zjištěné vadě a o způsobu, jak ji odstranit. Poskytne-li soud účastníkovi řádné poučení, měl by účastník v běžných věcech zvládnout vady podání odstranit. Ve značně složitých věcech to platit nemusí, protože řádné uplatnění některých nároků může být velmi náročné, což neznamená, že by se účastník svého práva neměl domoci. Může na základě svého rozhodnutí využít služeb advokáta a soud by měl spolu s výzvou k odstranění vad podání účastníkovi zaslat poučení o možnosti a podmínkách žádosti o ustanovení zástupce soudem. Vrátil-li se k úloze soudu při odstraňování vad podání, musím uvést, že cesta k řádnému poučení účastníka řízení o odstranění vad podání je složitá, prochází „několika rozcestími“ a pokud se, byť na jediném místě, soud vydá nesprávnou cestou, nedostojí povinnosti poskytnout poučení řádně.

Pro doplnění tématu jsem čerpala z údajů zveřejněných Ministerstvem spravedlnosti České republiky, k zodpovězení otázky, zda a jak se v souvislosti s pandemií onemocnění Covid-19 v roce 2020 oproti roku 2019 změnil počet a forma podání, jimiž se zahajuje řízení, počet řízení skončených odmítnutím podání pro neodstranění vad a pro úplnost celkový počet skončených řízení zahájených podáním návrhu na zahájení řízení, návrhu na vydání platebního rozkazu a elektronického platebního rozkazu. Vycházela jsem z toho, že do statistiky za uvedené roky se nepromítly nijak výrazně jiné skutečnosti. Očekávala jsem, že změny a výrazná omezení v dosavadním fungování soudů a způsobu života celé společnosti vyvolané v roce 2020 pandemií, se nutně promítnou do mnou sledovaných údajů. Zjištění, že tomu tak není, pro mne bylo překvapující.

Resumé

In my diploma thesis I dealt with the legal regulation of filing in civil procedural law. In my opinion, the topic is very important because it affects the rights of all those involved in civil proceedings.

In the first part of the work, I defined the concepts of civil lawsuit and civil procedural law. Subsequently, I dealt with the procedural acts of the court and the participants in the court proceedings. In the second part of the work, I dealt with the term filing in civil court proceedings, its types and I focused on the filing which initiates the proceedings. In the third part, I dealt with the forms of the filing, that is filing submitted in paper form, electronic form and fax. I stated when it is necessary to supplement the electronic filing and when it is allowed to contact the court by telephone. In the fourth part of the work, I focused on the general requirements of the filing and other requirements of the filing, that initiate the procedure or dispose of the subject of the procedure. In the fifth part, I dealt with filing defects, their types and how they are eliminated in cooperation with the court. I tried to point out the importance of the role of the court in eliminating filing defects.

To complete the topic, I tried to compare whether and how the number and form of initiated court proceedings changed in connection to the Covid-19 pandemic in 2020 compared to 2019 and how the number of court decisions changed as well.

I have come to the conclusion that the legal regulation of filings in civil procedural law is comprehensive and it clearly follows that the filing can be made in paper or electronic form, alternatively by fax. General and special requirements of the filing are regulated separately. I further concluded that the role of the court in eliminating filing defects is crucial. If the court duly instructs the party to the proceedings about the defects in the filing and how the party should eliminate these defects, the party to the proceedings should be able to carry that out except for exceptionally complex filings.

Seznam zdrojů

Literatura

BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 1042 s., ISBN 80-7179-378-7

JIRSA, Jaromír; TREBATICÝ, Peter; KORBEL, František; HAVLÍČEK, Karel a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha 1. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 536 s., ISBN 978-80-7598-366-4

SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka. Praha: C. H. Beck, 2019, 712 s., ISBN 978-80-7400-733-0

SVOBODA, Karel. Žaloba v civilním řízení. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 232 s., ISBN 978-80-7598-473-9

SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1632 s., ISBN: 978-80-7400-673-9

SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ, Renáta; HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s., ISBN 978-80-7400-279-3

SVOBODA, Karel; TLÁŠKOVÁ, Šárka; VLÁČIL, David; LEVÝ, Jiří; HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2015, 1054 s., ISBN 978-80-7400-297-7

WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s., ISBN 978-80-7502-298-1

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s., ISBN 978-80-7380-714-6

Právní předpisy

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů

Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštním řízení soudním

Zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce

Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

Instrukce Min. spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1998, sp. zn. 26 Cdo 930/1998

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 60/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2068/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 370/2002

Usnesení nejvyššího soudu ze dne 20. 08. 2003, sp. zn. 21 Cdo 909/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 629/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2775/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4608/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. 26 Cdo 30/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 627/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3273/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 987/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2962/2012

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2015, sp. zn. II. ÚS 3489/14

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2015, sp. zn. 26 Cdo 2799/2015

Stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2018, sp. zn. I. ÚS 2963/17

Rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 20 C 136/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 30 Cdo 1776/2018

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. IV. ÚS 2338/18

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3744/2019

Příloha č. 1 - Statistika dle zveřejněných údajů Ministerstvem spravedlnosti

Tabulka	rok 2019	rok 2020
Agenda opatrovnická		
celkem nový nápad	46 252	41 556
vyřízeno celkem	46 852	41 703
Civilní agenda		
celkem nový nápad	299 670	286 801
vyřízeno celkem	334 777	298 939
odmítnutím	1 886	1 674
Civilní agenda - nejasná podání		
celkem nový nápad	76 298	63 263
vyřízeno celkem	75 608	63 470
odmítnutím	3 905	2 210
převедeno	3 045	3 119
jinak	55 128	45 569
Platební rozkaz		
celkem nový nápad	41 669	37 625
vyřízeno vydáním platebního rozkazu	20 788	17 205
Elektronický platební rozkaz		
celkem nový nápad	302 012	353 366
vyřízeno celkem	303 104	351 911
vydáním elektronického platebního rozkazu	256 480	296 700
převедeno celkem	187 520	189 659
EPR zrušen soudem	156 148	157 218
podán odpor, který nebyl odmítnut	11 584	11 812
jiný důvod	19 788	20 629